

2019 Op zoek naar de Egyptische Farao's

Na een lange tijd van onzekerheid wegens gezondheidsperikelen kreeg ik begin oktober van de cardioloog en de cardio revalidatie de ok om in november op reis te vertrekken. Door de ernst van de gezondheidsproblemen was ik er nog niet toe gekomen om wat dan ook te plannen en gezien ik daar normaal zo'n 6 maand op voorhand mee begin, was dat ook niet echt een optie meer. Maar enkele documentaires op National Geographic brachten Egypte in beeld. Nog een beetje riskant om op je eentje te doen, maar langs de andere kant een bestemming die al lang in het achterhoofd sluimerde, begon ik wat op internet te snuisteren en vond bij de reisorganisatie Djoser een georganiseerde 20 daagse reis die volgens de beschrijving bijna alles bood waar ik naar op zoek was wat betreft bezienswaardigheden in het land. Bovendien bleek er nog plaats op de 2 laatste reizen van dit jaar en dus twijfelde ik niet langer en boekte de reis met vertrek op 3 november. Het zou wel wenselijk worden, zo'n groepsreis terwijl ik gewoon ben er alleen op uit te trekken en zelf de reissnelheid en bestemmingen te bepalen. Maar gezien de situatie lijkt dit de beste oplossing.

2 november

De vlucht naar Egypte vertrekt morgenvroeg om 7u10 's morgens, treinen die om 4u00 in de morgen aankomen, rijden er niet en ik heb ook geen zin in een nachtelijke autorit. Dus maak ik gebruik van de Fly & Park optie die Djoser aanbiedt in samenwerking met het Ibis Hotel, waarbij de auto tot 21 dagen op de parking van het hotel mag blijven bij één overnachting. In de namiddag vertrek ik met nog even een tussenstop bij mijn broer in Brecht om tegen 17u00 uiteindelijk in Badhoevedorp aan te komen. Even inchecken, parkingoptie bevestigen en nog wat TV kijken alvorens in het restaurant aan te schuiven voor een pommodori soepje gevolgd door spareribs met frietjes in het restaurant. Vervolgens vroeg het bed in want om 3u00 vannacht loopt de wekker al af.

3 november

Het is nog donker als ik al onder de douche sta, voor ontbijt is het nog wat vroeg en dus gaat het op de nuchtere maag naar de receptie met de bagage om daar op de shuttlebus naar de luchthaven te wachten. Al snel voegen er zich nog enkele andere reizigers bij en mooi op tijd rijdt de bus voor. Het is nog erg rustig op de baan en na 10 minuten bereiken we reeds de luchthaven. Daar neemt de wandeling naar de check-in balie nog eens dezelfde tijd in beslag en dan is het wachten tot het mijn beurt is. Austrian had me gisteren nog een e-mail gestuurd met een link erin die me de mogelijkheid gaf om mijn stoelkeuze te maken en ook al de boardingpassen van de vlucht naar Wenen en de vlucht van daar naar Cairo af te drukken. Dus alleen nog even de bagage droppen en ik kan verder naar de paspoort en security controle. Dat loopt ook vlotjes, een dus sta ik al snel in de taks free zone waar ik nog snel een ontbijt wil scoren. Pech echter want die openen maar om 6u00, dus nog een kwartiertje geduld hebben.

Na het ontbijt dan op wandel naar de gate waar ik de eerste medereizigers ontmoet, al snel voegen er zich nog enkele andere mensen bij en tenslotte begint het boarden dan. Het vliegtuig is van een type waarvan ik nog nooit gehoord heb, een Embraer 195 met 2x2 rijen stoelen. Iemand heeft reeds mijn stoel ingenomen (om naast een familielid te kunnen zitten), maar diens plaats is een stoel eerder en eveneens aan het gangpad, dus daar maak ik geen probleem van. De vlucht gaat nog sneller voorbij dan de geplande 1u30,

juist de tijd voor een kleine snack, want we komen een kwartier te vroeg aan op de luchthaven van Wenen. De gate voor de vervolgvlucht naar Cairo staat zelfs nog niet aangegeven. Dan maar wat mensen kijken van op een stoeltje tot er besloten is welke gate we toegewezen krijgen. Een vliegtuig zien we echter niet verschijnen, ander dan een Japans

toestel dat al aan de slurf stond en dan blijkt dat we van de gate naar een autobus gestuurd worden en zo naar de op ons wachtende Airbus 320 worden gebracht. Deze keer kom ik wel op de gereserveerde plaats te zitten naast een Egyptisch koppel met een peuter. Het kleintje gedraagt zich echter voorbeeldig en valt bijna onmiddellijk in slaap. Austrian denkt trouwens ook aan de kleintjes want die krijgen allemaal een kleurplaatje met potloden erbij als tijdverdrijf en nog wat extra stickers ook.

Op een goede 3u zijn we de middellandse zee over en vliegen we over de woestijn richting Cairo, ik zit aan de verkeerde kant van het vliegtuig om een eerste glimp van de piramides op te vangen die door de piloot aangekondigd worden. Nog enkele minuten later wordt de landing ingezet.

Temperatuur en landschap kunnen niet meer van elkaar verschillen dan tussen het groene Wenen en de goudbruine Egyptische woestijn. Ook hier worden we met een bus naar de terminal gereden en worden we al snel opgevangen door een man van de reisorganisatie. Hij loodst ons naar de

bagagehal en de douane en vervolgens naar de security die onze groep er zelfs doorlaat zonder de bagage door de scanner te halen. Al vlug is onze groep compleet en wandelen we naar de wachtende bus en Emad, onze gids voor de rest van de reis. We maken al snel kennis met de drukte van de stad Cairo, want zondag is hier geen weekend (vrijdag en zaterdag wel). We krijgen al wat eerste informatie over het reilen en zeilen van deze reis van de gids terwijl we op weg zijn naar het Pharaons hotel in hartje Cairo.

In het hotel moet een kopie van onze paspoorten er voor zorgen dat onze gids niet telkens de paspoorten moet verzamelen bij elke hotelwissel en vervolgens wordt het menu voor het avondeten voorgelegd en kan ieder zijn keuze maken. Er wordt afgesproken om 19u30 voor het diner zodat iedereen zich kan settelen in zijn kamer en zich wat kan opfrissen. Eens aan tafel blijkt dat de chaotische manier van het opnemen van de bestellingen zich wreekt want verschillende mensen krijgen andere menu's voorgeschoteld dan voorzien, soepen en hoofdgerechten worden

samen aan tafel gebracht, en sommige mensen worden zelfs tot 2x toe vergeten. Maar alles lost zich uiteindelijk wel op en gelukkig is het eten zelf wel lekker. Na het eten eenzelfde chaos voor het opmaken van de rekening, ik maak gebruik van de wachttijd tot men één en ander uitgeklaard heeft om, om de hoek, wat Egyptische ponden te gaan tappen aan de ATM. De afspraken voor het ontbijt zijn reeds gemaakt en de meerderheid heeft besloten om op de vrije dag in Cairo gebruik te maken van de gids en een bus(je) om de bezienswaardigheden met voorop het beroemde Egyptische museum te gaan verkennen. Met op de achtergrond de geluiden van de rumoerige stad gaat de eerste Egyptische nacht in.

4 november

Na een goede nachtrust vanmorgen om 7u00 op en na het douchen en ontbijt vertrekken we naar het Egyptische Museum. De inkom kost ons 200 EL en voor een fototoestel betaal je nog een keer 50 EL bij, nu staat de Egyptische pond maar op 0,55 € per 10 EL en dus valt dat best wel mee. We krijgen allen een koptelefoon waarmee we onze gids kunnen horen, zij het met veel storing van de systemen van de andere gidsen, wanneer die dicht bij zijn. Al na

enkele foto's vraagt een jonge vrouw mijn controlebriefje van het fototoestel, en dan blijkt dat voor camera's 300 EL moet bijbetaald worden (mijn camera is een mixed toestel dat zowel foto's als filmen toelaat). Dat je met elk modern digitaal toestel tegenwoordig ook kan filmen en met een smartphone eveneens (wat gratis mag), lijkt aan hen voorbij te gaan. Ik berg het toestel dan maar op en neem het even later dan wat omzichtiger weer ter hand. Het museum zelf is terecht één van de grootste toeristische attracties van de stad, gevestigd in een mooi gebouw en volgestouwd met een massa archeologische vondsten uit tempels, piramides en paleizen.

Op het gelijkvloers staan de zwaardere stukken zoals de faraobeelden uit zandsteen, graniet of andere steensoorten, net als de stenen sarcofagen uit verschillende graven. In sommige van deze laatsten liggen nog de mummies, al dan niet in hun houten sarcofaagkisten. Ook hier merk je dat er verschillende steensoorten gebruikt werden (ik veronderstel naargelang de rijkdom van de overledene) en zijn soms meer en soms minder voorzien van hiërogliefen. Sommige zelfs op de binnenwanden en de bodem. Naargelang de keuze van de gebruikte steensoort zijn de ingekerfde en

soms geschilderde beeldverhalen meer of minder duidelijk zichtbaar. Bij één exemplaar in een witte steensoort zijn de hiërogliefen zo strak en duidelijk zichtbaar dat ze wel gisteren lijken machinaal aangebracht te zijn. De geschilderde beeltenissen aan de binnenkant zijn echt prachtig. De zalen geven een historisch overzicht van de verschillende periodes in de Egyptische geschiedenis van het oude- over het midden en tenslotte het nieuwe rijk. Daarbij komen dan ook nog een keer de cultuurverschillen tussen boven- en onder Egypte (het noorden en het zuiden) met andere goden of goden in andere gedaantes. Net als bij de sarcofagen zijn de beelden grote en kleine kunststukken, het is ongelooflijk hoe men met zeer primitieve werktuigen zulke prachtige en verfijnde sculpturen heeft kunnen creëren. Er kan met recht en reden worden beweerd dat de oude Egyptenaren echte kunstenaars waren. De stad zoals die er heden uitziet staat daar in schril contrast mee, want mooi kan je die alvast niet noemen.

Op de eerste verdieping staan en liggen dan de kleinere vondsten en ook heel wat mummies en houten mensvormige doods-kisten die op hun beurt weer knap beschilderd zijn met hiërogliefen. Ook een deel van de grafvondsten van Toetanchamon worden hier tentoongesteld, van juwelen over zijn dodenmasker, strijd-wagens en vergulde opbergboxen en zelf enkele tronen. Maar lang niet alle schatten, daar is het museum gewoon te klein voor. Dat zou moeten beteren bij de opening van het GEM, het Grand Egyptian Museum nabij de piramiden van Gizeh binnen enkele maanden. Naast

de grote, indrukwekkende stukken zijn er echter ook kleine alledaagse voorwerpen die worden tentoongesteld van muziekinstrumenten over gezelschapspelletjes of dagelijkse gebruiksvoorwerpen. Het is middag tegen dat we het museum verlaten en op weg gaan naar de Koptische wijk waar we op bezoek gaan in de Al-Mualqa kerk of de hangende kerk omdat die bovenop de resten van een Romeinse toren gebouwd is, een glazen plaat in de vloer geeft uitzicht op de fundamenteën van de toren, een tiental meter onder de huidige vloer van het gebouw. Dit is tevens de oudste kerk van de stad.

Ernaast bezoeken we ook nog de Koptische Georgiuskerk, de zetel van de Grieks-Orthodoxe patriarch van Alexandrië, met de foto's van alle Koptische pausen in de toegangshal. Vervolgens is het hoog tijd om te gaan lunchen en dat gebeurt in een restaurant met buffet waar we een lekkere keuze kunnen maken uit tal van gerechten, een stuk minder chaotisch dan gisterenavond alleszins.

Na het middagmaal trekken we naar de citadel met daarin de Moskee van Mohammed Ali, bij het betreden van de moskee moeten zoals gewoonlijk de schoenen uit, maar hier laat je ze niet achter maar neem je ze mee in de hand. De buitenzijde van het gebouw is indrukwekkend en werd gebouwd door een Turkse architect naar het voorbeeld van de Turkse moskeeën in Constantinopel (Istanbul). Het marmeren voorhof is een vierkante door zuilen omgeven binnenplaats die de galerijen dragen. In het midden staat een achthoekige fontein voor de

rituele wassing van handen, voeten en hoofd, een verplichte daad voor vrome moslims. Het interieur is vrij sober, ook al doordat het bovenste deel van de moskee erg donker is waardoor de van patronen versierde muren en koepels niet erg opvallen. Het ganse interieur is van marmer en grotendeels zelfs van albaster. Op de door het opengewerkte marmeren rasterwerk afgeschermd graf van Mohamed Ali en een mihrab (nis in de richting van Mekka) en 2preekgestoeltes na is het ganse gebouw zo goed als leeg, op de grond ligt het tapijt waarop de gelovigen knielen tijdens het bidden. Onze gids reageert nogal sterk tegen een schoolgroep jonge meisjes die perse met de toeristen op

de foto willen. Later zal hij ons wel vragen of we samen met enkele van de meisjes toch een groepsfoto willen laten maken. Na de uitleg door de gids begeven we ons naar buiten langs het grote plein van de Citadel. De citadel en de moskee liggen op een heuvel waardoor we hier een mooi uitzicht hebben over de skyline van Cairo. Aan de door smog onttrokken horizon zien we nog juist de silhouetten van enkele piramides doorschemeren.

De terugweg naar Hotel Pharaons is een lijdensweg langs de files, ik spreek met Cor & Marijke, Willy & Suzanne en Carla, Leon en Anneke

enkele af om te gaan eten in het Restaurant Latino aan de oevers van de Nijl op enkele honderden meters van het hotel. Het wordt een erg lekker diner met nog een heerlijk nagerecht toe, maar zonder alcoholische dranken, op een erg gezellige plek. Het volgens onze gids vrij dure restaurant kost ons een 280 EL of nog geen 15€ per persoon! Rond 23u00 zijn we dan weer aan het hotel waar de bar ook reeds gesloten is en we dus allen maar naar de kamers trekken.

5 november

Vanmorgen om 6u30 op want we vertrekken om 8u00 naar Memphis, de oude hoofdstad van Egypte, om een klein openlucht museum te bezoeken. Net als gisteren valt opnieuw de alomtegenwoordigheid van politie en militaire politie op. Niet alleen aan ambassades en dergelijke strategisch gebouwen, maar ook aan de toeristische trekpleisters, en zelfs ons hotel heeft een gewapende bewaker en een scanboog waar we doorheen moeten als we binnen en buiten gaan (deze vind je trouwens ook bij alle grote toeristische voorzieningen, maar daar is er dan ook een bagagescan voorzien!) En dat het gemeend is zie je aan de zware bewapening met automatische geweren, maar

ook aan de dikke kogelvrije stalen platen met schietgat erin. Onrustig is het echter niet in de stad, afgezien dan van het hectische verkeer, dat zoals in zoveel derde wereld landen heel erg chaotisch is met veel geclaxonneer, recht en links inhalen en het totaal negeren van verkeersregels en -lichten. Af en toe wordt er eentje opzij gezet door de politie en wisselt er wat geld van hand, waarna de overtreder weer verder raast in dezelfde stijl.

Memphis is dus onze bestemming, waar we na de nodige controles het openluchtmuseum binnen mogen, in een op maat gemaakt gebouwtje ligt een reusachtige Faraofiguur op zijn rug, dat tot juist onder de knieën nog vrij intact is en voor zo'n groot beeld weer uiterst verfijnd is. Het beeld dat Ramses II voorstelt en eens deel uitmaakte van een sinds lang verdwenen tempel, lag oorspronkelijk omgekeerd met het gezicht omlaag in een moerasachtig gebied toen het ontdekt werd. Op de borst, buik en polsen staan cartouches gegraveerd met zijn verschillende

koninklijke- en wereldlijke namen. In het bijhorende parkje staan meer souvenirstalletjes dan archeologische vondsten, maar een middelgrote sfinx (de op één na grootste van Egypte), een rechtopstaand faraobeeld en wat inscripties op twee zuil basissen zijn best wel interessant. Twee bewakers willen graag met ons op de foto, tegen een paar baksjij natuurlijk.

Van hieruit gaat het naar Saqqara waar we de oudste piramide van Egypte gaan bekijken, de trappenpiramide van Djoser die een revolutie inleidde wat betreft de bouwstijl van de graven van de farao's. Tot voor deze constructie werden de overleden heersers begraven onder zogenaamde Mastaba's, blokvormige terrassen. De constructie van de piramide ontstond door steeds kleinere mastaba's op elkaar te stapelen als het ware. Maar voor we ons tot aan de piramide begeven, is er eerst nog het museum en een introductiefilmpje van National Geographic. Het

museum gaat niet zozeer over Farao Djoser, maar wel over de architect Imhotep die de piramide ontwierp, zijn graftombe ligt er trouwens ook in de buurt. De mummie van Djoser en zijn dodenschatten werden trouwens nooit gevonden, de grafkamers in de piramide waren leeggeroofd bij de herontdekking. Een korte rit brengt ons dan bij de trappenpiramide en de ruïnes van het complex er rondom. Want het graf van een Farao bestond niet alleen uit de piramide, maar eveneens uit tempels voor offergaven en dodentempels, en kopieën op ware grootte uit massieve steen van alledaagse gebouwen zoals voorraadschuren. Een eindje verderop werd een onvoltooide trappiramide ontdekt, waarschijnlijk van de opvolger van Djoser, Sechemchet, die er echter ook niet in gevonden werd. De albasteren sarcofaag in de grafkamer was namelijk ongebruikt! Na een wandeling rond de piramide en een blik op de tweede,

keren we naar de bus terug. We rijden nu richting piramides van Gizeh, met een tussenstop voor de lunch die bestaat uit een mixed grill, voorzien van lekker brood en vele dips.

De piramides van Giza zijn veruit de bekendste van het land en zowat het uithangbord van toeristisch Egypte. De veiligheidsmaatregelen aan de toegangspoorten zijn dan ook uitgebreid aanwezig. Het aantal toeristen heeft zich sinds de lenterevolutie en enkele terroristische aanslagen op onder andere toeristische doelwitten nog steeds niet volledig hersteld, maar stilaan keren de

bezoekers wel terug. Nadeel daaraan is dat de touts (leurders met allerlei souvenirprularia, kamelen en paardenkoets ritjes) minder potentiële klanten hebben en hier zijn ze wel heel erg vasthoudend, brutaal opdringerig zelfs. Ik heb er al gauw eentje aan mijn veren, die het zich zelfs veroorlooft mijn hoofddeksel te vervangen door een hoofddoek met band en me postkaarten en stenen minipiramides in de hand drukt. Allemaal gratis, maar niet dus. Vervolgens wil hij graag euromuntstukken omwisselen voor briefjes (met muntstukken kunnen ze niet bij de bank terecht om deze om te ruilen naar Egyptische ponden), wat ik nog wel wil doen, maar mijn briefje van 10 € wisselt hij tegen 5 € in stukken. Dat laat ik natuurlijk niet zomaar gebeuren, en dus eis ik ook de rest op, ruil al zijn "geschenkjes" tegen mijn hoedje en wimpel hem boos af, dreigend met de toeristpolitie. Met veel tegenzin laat hij me dan gaan en voeg ik me weer bij de groep. Wat een hekel heb ik aan dat soort toestanden!

We zijn vanuit Caïro via de Sharia Al-Haram langs het Mena House dat als privé villa werd gebouwd, naar de piramides gereden en de eerste van de 3 grote piramides die in ons gezichtsveld komt is die van Cheops. Met zijn 137m hoogte en zijdes van 230m lengte is het één van de oorspronkelijke 7 wereldwonderen. Het gewicht van de hele constructie wordt maar liefst geschat op 6 miljoen ton, en ter vergelijking, de hoogte komt overeen met een wolkenkrabber van 40 verdiepingen. De moeder, vrouw en dochter krijgen beduidend kleinere piramides toebedeelt dan Farao Cheops zelf, aan de voet van de grote piramide. Ondanks zijn imposante verschijning is de piramide eigenlijk ook reeds een ruïne, het bouwsel was oorspronkelijk zelfs 9m hoger dan tegenwoordig. De meest cruciale verandering is het ontbreken van de gepolijste kalkstenen bedekking die de wanden van de piramide een gladde witte afwerking gaven. Tijd en recuperatie

van deze laag voor de bouw van andere constructies door de eeuwen heen liggen aan de basis van de verdwenen deklaag. Aan de voet van de piramide zijn nog enkele stukjes behouden die een goed beeld geven van de zeer nauw op elkaar aansluitende kalkstenen bedekking. Ook naast de piramide zien we de uitgegraven put waarin de zogenaamde zonneboot werd gevonden, die zich nu in het Egyptisch museum bevindt, een aan de ka (geest) van de farao verbonden houten schip. Deze moest de geest van de koning de mogelijkheid geven om naar het dodenrijk te

varen. De vindplaats van nog een 2^e boot is gekend, maar deze werd ongemoeid gelaten tot men een betere manier van conserveren heeft gevonden. Rondom de piramide zijn dan nog tal van ruïnes van dodentempels, mastaba's van edelen en dergelijke te vinden.

De iets verderop gelegen Piramide van Chepren is weliswaar lager van bouw, maar ligt hoger op het hoogplateau van de piramides en lijkt dus alleen hoger dan deze van Cheops. Deze graftempel ligt perfect in het verlengde van de vorige piramide en heeft als bijzonder kenmerk dat het bovenste deel van het bouwsel en de top nog de originele beplating heeft van gepolijste kalksteen. Net als bij de piramide van Cheops kan deze van Chepren ook van binnen bezocht worden, tegen aankoop van een duur extra toegangsticket van 400 El. Beide grafkamers zijn leeg op de granieten sarcofaag na en omdat we morgen nog de gelegenheid hebben om enkele piramides van binnen te bezoeken, waarbij geen extra

entregeld gevraagd wordt, bewonderen we ze vandaag alleen langs de buitenkant. Ook hier zijn er nog de resten te zien van een daltempel en een dodentempel. De 3^e Piramide van Mycerenus is de kleinste van de 3 en ligt niet in lijn met beide andere maar wel evenwijdig met deze lijn. Om de 3 piramides mooi tezamen in beeld te krijgen opteren we voor een rit per kameel en paardenkoetsjes naar een uitzichtpunt. Erg comfortabel is dat niet en ondanks de relatief

lage snelheid worden we hard door elkaar geschut in het karretje. Eens terug bij het vertrekpunt rijden we met de bus naar een kleine piramide, de begraafplaats van een minister van justitie, die enkele van ons wel bezoeken. In de grafkamer zien we de typische omgekeerde wigvormige granieten gewelven hogerop steeds dichter bij elkaar komen, een architecturaal kunststukje om het gewicht van de piramide boven de grafkamer te verdelen.

We besluiten de dag met een bezoekje aan de sfinx, gezien het sluitingsuur van de site reeds daar is, kunnen we niet meer tot aan de voet van het

beeld, maar moeten we genoegen nemen met het uitzicht vanop een afstand. De zon staat al laag boven de bewaker van de piramide van Chepren, zoals de sfinx ook wel genoemd wordt. De reusachtige figuur die nochtans in het niets valt bij de omvang van de piramides, stelt een lichaam van een leeuw voor met het hoofd van (waarschijnlijk) koning Chephren met de traditionele nemsit, de koninklijke hoofddoek. Er rest ons nu alleen nog de terugrit door de drukke avondspits naar het hotel. Samen met Ellen, Ina, Joke, Robert & Marijke ga ik op zoek naar een restaurant, en eindigen we net als gisteren in het Latino restaurant bij gebrek aan een volwaardig alternatief. De terugweg naar het hotel is zoals steeds een uitdaging bij het oversteken van de drukke straten.

6 november

Ook vandaag staan er piramides op het programma, 3 om precies te zijn en bovendien gebouwd in opdracht van dezelfde farao: Snefru. De eerste van de 3 piramides is deze van Meidum op een 80km van Caïro. We krijgen vandaag ook een extra begeleider mee van de toeristenpolitie, de in kostuum en donkere zonnebril gestoken kerel zegt geen woord en zit vooraan op de passagiersstoel naast de chauffeur. Wij vragen ons natuurlijk af waarom die kerel mee moet, is

er sprake van een dreiging? Is dit standaard issue wanneer je de stad verlaat? Is de bestemming van vandaag een risico? Of is het echt zoals de gids beweert: dat de toeristpolitie steekproefsgewijs af en toe met een toeristenbusje meerrijd voor een dag? We hebben er het raden naar, maar we merken in elk geval veel politie en leger aan zwaar bewapende controleposten onderweg. Misschien is het wel om te voorkomen dat er smeergeld moet betaald worden aan deze controleposten dat de toeristpolitie ons begeleid? We maken ons er verder geen zorgen over en zonder problemen bereiken we de piramide van Meidum.

Al van ver valt het eigenaardige silhouet van de piramide aan de horizon op. Het lijkt meer op een spits toelopende toren dan op een piramide die bovendien afgeknot is en op een heuvel staat. Bij de ingang van de site staan er opnieuw zwaar bewapende politie en militairen en ook op de site zelf rijden er pick-ups met machinegeweren bewapende soldaten rond, en zelf één pick-up met een zwaar kaliber mitrailleur vast erop gemonteerd, dat is bijna een oorlogswapen. Wij wandelen van het busje naar de piramide, zoals ons gisteren werd

beloofd kunnen we deze piramide in zonder bijkomende kosten en dus gaat het via een steile weg en trap naar boven om dan in het bouwsel zelf opnieuw af te dalen via een 1m hoge gang die duidelijk werd uitgehakt na de constructie en dus niet aanwezig was bij de bouw ervan. Gehurkt gaat het diep naar het hart van de piramide en eindigt in de grafkamer die helemaal leeg is en hetzelfde omgekeerde wigvormige dakconstructie heeft dan de kleine piramide van gisteren, doch op grotere schaal. Ook is er geen enkel spoor van enige beschildering of reliëfs op de wanden te vinden. Dit en het ontbreken van een sarcofaag doen de vraag rijzen of deze piramide wel ooit gebruikt en bedoeld was om als graf voor de farao te dienen. Waarschijnlijk niet dus. Na een vermoeiende klim opnieuw naar buiten via dezelfde route, nemen we een kijkje in de ernaast gelegen mastaba, het grafmonument dat gebruikt werd voordat de piramides in zwang kwamen.

De gang hier die niet in maar onder de mastaba loopt is zo mogelijk nog nauwer dan die in de piramide, dus op handen en voeten door de zanderige bodem. Bovendien staat er op het einde een ladder die je alleen achterwaarts kan afklimmen, gevolgd door een vierkantig gat waar we maar net door passen en dan twee planken die over een gat in de vloer naar de eigenlijke grafkamer leiden. Hier staat wel een sarcofaag in de grafkamer, nog voorzien van een zwaar deksel, maar wel leeg vermoeden we. Met 5 zijn we tot

hier geraakt en we nemen even een foto om die prestatie vast te leggen. Dan gaat het wederom naar de uitgang langs dezelfde obstakels, bezweet en hijgend bereik ik opnieuw de open lucht. Met de bus gaat het dan opnieuw een stuk richting Caïro naar het restaurant waar we ook gisteren onze lunch hadden. Net als gisteren krijgen we mixed grill, dipsausjes, salades en rijst met als extra's vandaag een lekkere groentesoep en frietjes. Van hieruit gaat het dan naar de 2 piramides van Dashour, net als de vorige, gelegen in de onherbergzame woestijn wat toch een extra dimensie aan het geheel geeft. Een bijkomend voordeel van deze geïsoleerde ligging is het totaal ontbreken van de touts. Hier geen leurders, bedelaars, koetsiers of kamelendrijvers.

Na de passage aan de bewapende toegang tot de site, met scanner voor de handbagage, stappen we opnieuw in de bus voor de laatste honderden meters naar de eerste, rode piramide. Waar deze naam vandaan komt is ons niet duidelijk want hij is niet anders van kleur dan de andere piramides die we al zagen. Volgens onze gids is hier de klim omhoog aan de buitenzijde het zwaarste deel en zou de afdaling binnen gemakkelijk zijn, maar dat valt lelijk tegen want diezelfde afdaling blijkt ten eerste erg stijl te zijn en vrij lang. De 3 grafkamers zijn opnieuw vergelijkbaar en even leeg als de vorige, afgezien van de vleermuizen die in de nok rondhingen en rondfladderden in de Meidum piramide. De klim naar buiten is zo mogelijk nog vermoeiender dan eerder op de dag, maar iedereen raakt gezond en wel terug boven. De laatste piramide is zoals de eerste vandaag, vooral gekend om een misvorming. De knikpiramide is zo genoemd omdat men tijdens de bouw een veel te steile helling aanhield waardoor op een bepaalde hoogte het geheel dreigde in te storten en men dus moest overgaan in een minder steile hellingsgraad waardoor er een knik in het geheel ontstond.

Voorts is het ook opvallend dat deze piramide nog bijna al zijn originele beplating van gepolijste kalksteen heeft.

De piramide bevindt zich op slechts enkele honderden meters van de rode piramide, en we staan dan ook al vlug aan de voet ervan. Ook hier weer de mogelijkheid om binnen een kijkje te nemen en tegen beter weten in besluit ik dat ook te doen. Het houten staketsel langs waar we omhoog moeten is deze maal gemakkelijk te doen, maar aan de afdaling in de piramide lijkt maar geen eind te komen. Tot 3x toe denk ik tijdens een rustpauze aan terugkeren, maar uiteindelijk daal ik volledig af in de piramide om daar voor de verrassing komen te staan dat het hier eerst via

een ladder en dan via een staketsel van trappen weer omhoog gaat. Ik voel dat mijn fysiek zijn limit bereikt heeft en besluit na een korte rustpauze de nu lange steile helling naar buiten aan te vatten. Dat lukt me uiteindelijk met enkele pauzes onderweg, maar ik voel aan alles dat ik wat te ver over mijn limiet gegaan ben en heb eens terug in de bus toch wel een ½ uurtje nodig om enigszins te recupereren. Ik zal toch moeten aanvaarden, dat ik momenteel nog niet fit genoeg ben om zulke strapatsen te herhalen. Eens weer in Caïro in Hotel Pharaons, is er gelegenheid voor een lange hete douche alvorens de wandeling naar het restaurant aan te vatten in het gezelschap van de 4 dames, Ina, Ellen, Joke en Erica. In de Sea Gull bestellen we een gezamenlijke maaltijd van gegrilde kip en kalf, met wat salades. De zalabia (kleine gefrituurde oliebolletjes, met chocolade of honing) vormen het dessert. In de bar van het hotel krijgen we na enige verwarring dan toch nog een laatste drankje besteld.

7 november

Vandaag verlaten we Caïro en rijden we naar Alexandrië aan de Middellandse zee. De rit zal zo'n 3 ½ uur duren en loopt langs de zogenaamde woestijnweg. Dat betekent ook dat we weer vroeg op moeten, want de koffers moeten om 7u30 gepakt op de gang aan de deur van de kamer staan. Als ik om dat uur naar het restaurant vertrek voor het ontbijt, staat mijn bagage er echter nog en dus neem ik ze zelf maar mee naar beneden. Na het ontbijt wordt de bagage naar de reisbus gebracht met een bestelagentje en

wandelen wij er te voet naartoe (de bus kan niet in het kleine straatje waar het hotel ligt). Ik gebruik de tijd in de bus om mijn reisverhaal aan te vullen, want daar ben ik met de late avonden niet meer aan toegekomen. Veel is er langs de route trouwens niet te beleven, afgezien van de sporadische controles (we hebben ook opnieuw een gewapende begeleider van de toeristenpolitie bij, dus het toeval verhaal van onze gids houdt geen stand). Zelfs de naam van de

route is niet echt meer van toepassing, langs de vrij recent vernieuwde weg liggen tal van grote bedrijven en voor de rest is het door irrigatie helemaal niet woestijnachtig meer. We rijden eerder door agrarisch gebied dan door de woestijn! Eén keer wordt er gestopt voor een koffiepauze en dan gaat het weer door.

De rit verloopt vlot tot in Alexandrië, maar naarmate we de Corniche naderen wordt het verkeer drukker en drukker tot we helemaal in de files tot stilstand komen. Ondanks dit tijdsverlies kunnen we toch nog de 2 voorziene

bezienswaardigheden aandoen die voor vandaag opgenomen waren in de planning. Als eerste rijden we naar de Catacomben van Kom al-Shukafa uit de 1e en 2e eeuw die later nog uitgebreid werden met twee ondergrondse

verdiepingen, met elkaar verbonden door een wenteltrap rond een put. Dit zijn de begraafplaatsen van zowel arm als rijk uit die tijd. De nissen in de catacombe die wij te zien krijgen zijn echter leeg, al staat er in één ondergronds zaaltje wel een vitrinetafel met menselijke beenderen. Voorts zijn er nog het heiligdom van Apis, de grafkapel met stenen banken, wandschilderingen en beeldhouwwerk in Faraonische, Griekse en Romeinse stijl te zien, waarvan enkele op stenen sarcofagen te zien zijn. Bovengronds zijn er naast enkele basalten badkuipen ook nog enkele sarcofagen en grafkappellen te zien.

Verder dan naar de Pompejus zuil die te midden van antieke Romeinse ruïnes staat. De zuil is 27m hoog en draagt nog steeds zijn Korintische kapiteel, twee leeuwenstandbeelden escorteren de pilaar (niet te verwarren met sfinxen!) de ruïnes zijn echter ook een bezoek waard, samen met Arnold daal ik af in weer een soort catacombe met nissen in de muren. Helemaal achteraan in de gang staat een levensgroot standbeeld van een mystieke stier, naar alle waarschijnlijkheid een soort Romeinse goddelijke figuur, maar zeker weten we dat niet gezien er geen uitleg bij staat

en dit beeldhouwwerk in zwart gepolijst gesteente ook niet vermeld staat in de reisgids. Maar aan de in-/uitgang hangt wel een bordje "Sanctuary (heiligdom)", vandaar ons vermoeden. Eens helemaal rond de ruïnes is het tijd voor onze laatste bestemming, het Hotel Aifu waar we voor 2 nachten onze intrek nemen. Een zwembad op het 1^e verdiep ziet er alvast uitnodigend uit. En de kamers lijken wel suites, zo groot zijn ze, en voorzien van 3 eenpersoonsbedden, een salonnetje met TV, een grote maar onpraktische badkamer en een grote open hal met bureautje. Vanaf de 2 balkonnetjes is er helaas geen zeezicht, maar een stadszicht te bewonderen.

Een bezoek aan de ernaast gelegen supermarkt om wat drankjes en fruit aan te kopen (de appels krijg ik uiteindelijk niet mee omdat ze niet gewogen en dus geprijsd werden), gevolgd door een snack in de vorm van een stuk kwarktaart met Willy & Suzanne die eveneens uit België komen, in één van de cafétjes aan de Cornische zorgt ervoor dat we de tijd tot het diner doorkomen zonder rommelende maag na het overslaan van de lunch. Voor het onverlichte Montazah Paleis, recht tegenover het Aifu hotel, is het te donker om nog zinvol te zijn, ook al omdat alleen de tuin kan bezocht worden,

niet het paleis zelf. Rond 7u30 gaan we dan met Leon & Anneke, Carla, Cor & Marijke en Erica eten in een visrestaurant op enkele honderden meters van het hotel. Je kiest eerst de vis die je wil laten klaarmaken, die wordt dan gewogen en gegrild en vervolgens geserveerd met sla, rijst, frietjes, brood en in mijn geval een vissoep. De meeste van ons kiezen voor Zeebaars en Erica voor grote garnalen, Cor en ik gaan voor een Dorade. Anders dan het lege restaurant deed vermoeden was het erg lekker en verlaten we blijgezind het restaurant. We stoppen bij een café voor nog een drankje na (zoals echter op vele plaatsen hier zijn er in de cafés en restaurants echter geen alcoholische dranken te verkrijgen, het is en blijft een Islamitisch land natuurlijk) en dus doen we het met thee en cappuccino's.

8 november

Vanmorgen mocht er een keer uitgeslapen worden, en gelukkig maar want vannacht nog tot 2 uur aan het reisverslag getypt! De excursies beginnen vandaag maar om 9u30, dus na het

uitslapen rustig ontbijt en vervolgens met de bus de Corniche op naar de Qayt-Bey vesting of de Citadel. Deze op een landpunt aan de haven gebouwde vesting biedt een mooi zicht op de skyline van Alexandrië, maar het is er op deze

rustdag ontzettend druk (het weekend loopt hier van vrijdag tot zaterdag) met vooral Egyptisch toeristen en blijkbaar heel wat schoolreizen, inbegrepen een groep net afgestudeerden in Toga en bijpassend hoofddeksel. Bij het scannen van mijn handbagage wordt mijn mini tri-pot voor mijn camera opgemerkt en wordt er verzocht om daarvoor bij te betalen. Ik geef het 10cm grote ding in de plaats daarvan aan onze gids Emad die niet mee binnengaat in de vesting. Later zal hij op mijn vraag over het waarom van de extra taks antwoorden dat een tri-pot gezien wordt als

materiaal van een beroepsfotograaf en er daarom extra voor wordt gerekend! Soms zijn de regeltjes hier echt stompzinnig en van enige interpretatie van de regels is er ook al geen sprake.

De burcht aan de rand van het water staat op de plaats waar ooit één van de originele 7 wereldwonderen stonden, namelijk de Pharos van Alexandrië. Deze vuurtoren was 180m hoog en de vierkantige toren en achthoekige bovenbouw was geheel bedekt met gladde marmerplaten. Gebouwd in 280 voor christus, werd deze toren uiteindelijk gedeeltelijk ontmanteld door een Kalief die de geruchten geloofde dat de fundamenteën van de toren van goud waren. Hij kwam echter bij zijn zinnen en liet de toren herbouwen, zonder de bij de afbraak gebroken spiegels in het ronde bovenste gedeelte met koepel echter te vervangen, waardoor de toren zijn originele functie niet meer vervulde. Het lot van de toren werd bezegeld door een aardbeving in de 14e eeuw, die de toren deed instorten. Een eeuw later werd er dan de Qayt-Bay vesting gebouwd. De resten van de vuurtoren zijn samen met nog andere ruïnes te zien op de zeebodem. De vesting is erg pittoresk met zijn torentjes en bevat onder andere ook een moskee. Samen met honderden andere bezoekers zwerven we door de 2 verdiepingen van het lege gebouw, kijken in diepe putten en bewonderen resten van mozaïekvloeren.

Net als de vorige dagen worden wij als vreemdelingen regelmatig gevraagd om mee op de foto te gaan, andere doen het dan weer een beetje stiekem door op het juiste moment en de juiste plaats een selfie te nemen. Vroeger waren het de toeristen die met de lokalen op de foto wilden, nu is het eerder omgekeerd! Ook valt het op dat we veel en hartelijk begroet worden, zelfs wanneer we gewoon per bus voorbij rijden. Het is duidelijk dat na 5 jaar van toeristische leegloop door de lenterevolutie en terroristische aanslagen de toeristen met open armen ontvangen worden. Iedereen drukt je op het hart dat Egypte veilig is, maar de vele zwaar bewapende politiediensten, veiligheidscontroles en checkpoints, wijzen er toch op dat er nog steeds enige spanning is en dat men herhaling van de gebeurtenissen ten alle kosten

probeert te vermijden. Na ook de vestingmuren verkend te hebben is het tijd om naar de bus terug te keren waar onze gids, chauffeur en persoonlijke "veiligheidsadviseur" ons al staan op te wachten.

Onze volgende bestemming is Kom al-Dikkah (letterlijk "de puinhoop") een opgraving met als hoofdstuk het Romeinse theater, maar eveneens de ruïnes van verschillende thermen, auditoriums en een Romeinse villa en zelfs Fatimidische begraafplaatsen. We verkennen de plaats gedurende een uur om alle hoekjes en kanten uit

te pluizen, aan de gebruikte materialen en verschillende bouwstijlen kan je goed het verschil zien tussen de verschillende bouwheren. Het is ondertussen middag en we laten onze gids falafel broodjes afhalen die we even later oppeuzelen op het terras van een lokaal café. Het hele voetpad wordt door onze groep ingenomen, de ober moet op een drafje tassen bij gaan halen in de buurt om iedereen zijn koffie of thee te kunnen bezorgen. Leurders en verkopers zien hun kans schoon om wat bij te verdienen, maar worden al gauw ontmoedigd door de café eigenaars weggestuurd, die hun klandizie niet willen gestoord zien. Ook nu valt weer op dat meerdere mensen de vreemde toeristen op een terras in hun stad willen fotograferen. Alsof ze dit nog nooit zagen, misschien is het voor hen wel de bevestiging dat de zaken zich stilaan opnieuw normaliseren en de oude gouden tijden van het toerisme misschien wel opnieuw zullen aanbreken.

Laatste gezamenlijke bezienswaardigheid hier is de beroemde bibliotheek van Alexandrië (of eigenlijk de reputatie van de historische bibliotheek die reeds lang vernietigd is). Het interessantste van dit gebouw vind ik de architectuur en die is van buiten te aanschouwen, in de kelderverdieping zijn er ook nog wel enkele museums waarvan deze van de antiquiteiten me het interessantste lijkt, een stuk begeesterend dan de rondleiding van de bibliotheek althans, ondanks de frisse verschijning van de jonge vrouwelijke gids die in erg goed Engels de rondleiding geeft. We keren met de autobus terug naar het Aifu hotel waar ik met Willy en Suzanne naar het Montazah Paleis trek voor een wandeling door de tuinen. De graspleinen onder de dadelpalmen vormen de ideale picknick plaats voor vele Egyptische families op deze mooie vrije dag. Ik spreek af om samen deze avond een pasta restaurant te zoeken, waar ik rond 20u met Willy & Suzanne en Robert & Marijke enkele lekkere pastaschotels verorber. Nadien is het zaak om vanavond nog de bagage te pakken want morgen keren we terug naar Caïro of tenminste naar het vliegveld van Caïro, vanwaar we zullen vertrekken naar Aswan.

9 november

Terug naar Caïro dus, opnieuw vroeg op om tegen 8u00 gepakt en gezakt klaar te staan. Niet vergeten van de sleutel van de kamer af te geven, zoals ik vergat met de kaart van het vorige hotel, en dan bij de bus even controleren of mijn bagage er wel degelijk bij is. De in kostuum geklede begeleider met verdachte bobbel onder zijn vest, merken we nog nauwelijks op wanneer we vertrekken. De route is gekend en bied niets nieuws onder de zon, afgezien van een andere plek voor de koffiepauze,

maar in Caïro stoppen we op aandringen van de chauffeur bij het monument van de onbekende soldaat en tevens het graf en de plaats waar President Sadat vermoord werd op de feestdag van 6 oktober (nationale feestdag om winst in de oorlog tegen Israël te vieren). De man wil graag een groepsfoto van ons voor het monument waar 2 in defilé-uniform geklede soldaten de wacht houden. Onze gids praat ons nog wat bij over enkele belangrijke plaatsen hier in Caïro terwijl we deze passeren, zoals de dodenstad: het kerkhof waartussen de graven mensen wonen in huisjes die ze tussen de grafzerken gebouwd hebben. Een gevolg van het tekort aan huisvesting en armoede volgens de reisgidsen, gebouwtjes om familie op te vangen die de overledene komen gedenken volgen onze gids... . We rijden dwars door de stad, en onze

gewapende begeleider heeft ons al verlaten toen we de stadsgrens overschreden, op weg naar het vliegveld. Hierbij komen we door de militaire wijk die opvallend netter is dan de rest van de stad waar het vuilnis opgehoopt ligt. Ook lijken de huizen hier van een veel betere kwaliteit te zijn dan elders.

We krijgen onze tickets overhandigd voor de vlucht naar Aswan en schuiven aan voor paspoort en bagagecontrole. De security check verloopt vlot en dan gaat het op weg naar de gate. Aan enkele tafeltjes van een cafeetje regelen we eerst nog de afrekening voor de excursies van volgende dagen (een natuurtocht op de Nijl met een motorboot en een bezoek aan de tempel van Abu Simpel), vooraleer we de gate bereiken. Met een bus worden we naar de Embraer 170 van Egypt Air Express gebracht en even later gaan we de lucht in, zover wij weten geen gewapende begeleiders op

deze vlucht. Erg lang doen we niet over de 1200km naar het zuiden, voor we er erg in hebben zet de piloot alweer de daling in, we hebben maar net de tijd gehad om onze snack te verorberen. Het is dan 17u30 en de nacht is al ingevallen terwijl we met een nieuwe bus richting stad rijden. Onze route voert ons over de oude Aswandam, waar door de opnieuw zwaar bewapende politie en leger het alternerende verkeer geregeld wordt. Deze dam is, samen met de nieuwe(re) dam, dan ook erg strategisch voor de veiligheid van het land, en bij een (kwaadwillige) dambreuk zou zowat heel bewoond Egypte onder water komen te staan. Zagen we in het noorden van het land (Beneden Egypte) nog af en toe een aftandse Peugeot 405 rondrijden, hier komen we op de korte rit zeker al een 10-tal tegen, zowel in personenwagen als in stationwagen versie. Deze laatste vooral als taxi en sommige nog in erg goeie staat, voor zover ik dat kan zien.

Er is een wijziging gebeurd wat betreft ons hotel, het Isis Corniche hotel werd ingewisseld voor het Isis Island hotel, wat blijkbaar een upgrade is. Om er te geraken moeten we 10 minuten varen met een bootje met buitenbootmotor die meer stank en lawaai lijkt te produceren dan pk's. Het hotel is echter van een veel beter kaliber dan het transportmiddel en is zowel vanbinnen als van buiten indrukwekkend. Ook de kamer lijkt op het eerste zicht best wel extra comfortabel. Het restaurant met kleine kaart valt alvast reuze mee, er wordt nog heel wat af gekeuveld deze avond.

10 november

Vanmorgen en trouwens alle volgende dagen hier in Aswan, starten we met een boottochtje van 10 minuten om het vasteland te bereiken van op ons eiland in de Nijl. Onze eerste bestemming ligt nog binnen de perimeter van de stad zelf en is eigenlijk een historische steengroeve waar vele generaties farao's obelisk, beeldhouwwerken en sarcofagen uit rood, zwart en grijze graniet lieten kappen. Zoals op vele plaatsen rond Aswan, zijn duidelijk nog de sporen te zien van de rijen inkepingen in de granietrotsen, waarin wiggen sycamore hout werden geslagen die bevochtigd werden zodat ze

uitzetten en de rots langs de rij inkepingen barst. Hier ligt ook een 41m lange obelisk die onafgewerkt is gebleven omdat, tijdens de werkzaamheden, een barst is ontstaan die diagonaal door de obelisk liep. De obelisk lag zo goed als vrij met alleen de ruggengraat nog vast aan de rotspartij, toen de ramspoed zich voordeed. Er moet ongetwijfeld

gesakkerd zijn toen dit gebeurde na maandenlange noeste arbeid om tot dit stadium te komen. Als je de gleuven ziet die naast deze kolos gemaakt zijn, beseft je maar eerst wat een titanenwerk dit moet geweest zijn! In wiens opdracht deze obelisk gecreëerd werd kan niet met 100% zekerheid gezegd worden, maar men neemt aan dat hij bestemd was voor de dodentempel van Hatsjepsot in Thebe.

Het is spitsroede lopen tussen de verkopers van de galerij souvenirwinkeltjes waarlangs je naar de uitgang moet, er is geen ontsnappen aan. Eens terug in de bus gaat het via de oude dam en het achterliggende meer naar de nieuwe "hoge" stuwdam, deze ligt 7km verderop. De oude dam

met een lengte van 2140m en hoogte van 42m is 30m breed aan de voet en 11m aan de top en werd begin 20ste eeuw gebouwd door de Engelsen. De nieuwe dam zou oorspronkelijk ook door de Engelsen en Amerikanen gesubsidieerd en gebouwd worden, maar door de Suezcrisis in 1956 waarbij Nasser het Suezkanaal nationaliseerde, trokken die zich terug en sprong Rusland in de bres om de stuwdam te bouwen. Deze kwam klaar in 1970 en is 3600m lang, 50m breed en 110m hoog! Deze nieuwe constructie werd niet volgens de originele planning gebouwd en voorziet dan ook niet in de mogelijkheid om het vruchtbare slib, dat het bestaansrecht van Egypte vormde tijdens vele dynastieën, door te sluisen

naar de Nijldelta. Dit werkt de verzilting van het Nassermeer in de hand en maakt de landbouwers in de delta afhankelijk van kunstmest. Er zijn plannen om het zilt uit te baggeren en te gebruiken voor de creatie van nieuwe landbouwgebieden in combinatie met irrigatie. Aan het begin van de dam staat het vriendschapsmonument in teken van de samenwerking tussen Egypte en Rusland in de vorm van een reusachtige lotusbloem. Rechts is op de oever van het Nassermeer de verplaatste Kalabsha tempel te zien en verderop langs de stuwdam, de elektriciteitscentrale die heel Egypte van stroom voorziet.

De bouw van de nieuwe, hoge dam, had echter nog heel wat implicaties. Zo moesten hele Nubische dorpen verhuizen van de oevers van de Nijl. Komen er noordelijk van de dammen geen krokodillen meer voor (tot groot jolijt van de moderne Egyptenaren voor wie deze dieren geen enkel profijt hadden, integendeel hun visbestanden decimeerden). Maar kwamen ook tal van historische gebouwen in het gedrang. Zo zouden tal van oude verdedigingsforten na uitgebreid archeologisch onderzoek en documenteren, onder water verdwijnen, maar evenzo enkele belangrijke tempels. In samenwerking met de UNESCO werden plannen gesmeed om deze tempels op te meten, op te delen in stukken en weer samen te voegen op een plaats waar het wassende water ze niet meer kon bereiken. Eén van die tempels waren deze van Isis op het eiland Philae die reeds na de bouw van de oude dam gedurende vele maanden per jaar onder water verdween. Het valt de gebouwen niet aan te zien dat ze opgesplitst, afgebroken en weer opgebouwd werden. De wanden van de tempel, de zuilen en buitenmuren zijn allen zonder uitzondering voorzien van hiërogliefen die het godenleven uitbeelden of beschrijven. Sommige nog heel duidelijk, andere wat vervaagd of geërodeerd door aanbidders van bepaalde goden die stukjes meenamen of de hiërogliefen steeds aanraakten of weggebeiteld door nieuw in

zwang gekomen religieën die de oude godenverering vervingen en verketterden. Onze gids leid ons rond met tal van verhalen die de strak gesculpteerde wanden decoreren.

Een rustpauze onder schaduwrijke bomen rond ons bezoek af. We keren terug naar het hotel voor een late lunch en de afspraak om tegen 16u aan de receptie klaar te staan voor de laatste onderneming van de dag. Het verorberen van mijn Griekse salade neemt wat meer tijd in beslag dan voorzien waardoor mijn geplande verfrissende duik in het aantrekkelijke zwembad ironisch genoeg in het water valt. Een knetterende boot neemt ons mee op natuurtocht op de Nijl, langs eilanden zoals Kitchener en Elephantseiland, langs rietkragen en kroosvelden, waarin jammer genoeg ook heel wat

afval vergezeild geraakt. Tal van watervogels gaan er vandoor als we naderen. Zwart granieten rotspartijen dragen de onuitwisbare sporen van eeuwenlange overstromingen die net als de door mensenhanden vervaardigde Nijlwaterstandmeters de hoogtes van het water aangaven. Moderne alternatieven en de aanleg van de stuwdammen maakten deze praktisch overbodig. Zoals we ook al aan de oevers van het Nassermeer zagen, is de groene strook langs de Nijl zeer smal en soms onbestaande en palmt de woestijn alles in met zijn bedrieglijk zacht gouden gloed.

Terwijl de schemering invalt bereiken we een Nubisch dorp, waar we in een typisch Nubisch huis ontvangen worden voor een diner met soep, rijst, kip, groenten, tahin, een hibiscusdrankje en thee. Enkele jonge krokodillen zitten er als huisdieren in een terrarium. Een nachtelijke boottocht brengt ons tenslotte terug naar het hotel waar ik nog even op schattenjacht ga in de juwelenzaak.

11 november

Op het programma vandaag een vrije dag in Aswan, of de mogelijkheid om de wereldbekende tempel van Abu Simbel te bezoeken een kleine 300km verderop langs het Nassermeer. Natuurlijk wil ik de kans niet laten slippen om deze tempel te gaan bekijken en dus heb ik enkele dagen al toegezegd om deze excursie mee te doen. Deze Nubische rotstempels gebouwd in opdracht van Ramses II ter ere van zijn Nubische lievelingsvrouw (één van de naar verluid 43 vrouwen van de Faraó) en werden net als de Isis tempel van Philae verplaatst door UNESCO. Sinds 1985 loopt er een weg langs het Nassermeer naar deze bestemming. Veel bezoekers arriveren per vliegtuig, doch wij rijden met de bus. Bedoeling is van rond 8u te vertrekken en zo de grootste drukte te mijden bij de tempels. Veel bezoekers komen 's morgens vroeg om de grootste hitte te vermijden, doch in deze periode van het jaar is de temperatuur best verdraagbaar later op de dag.

Vanmorgen lijkt echter alles in het honderd te lopen: eerst is het motorbootje dat ons naar het vasteland moet brengen ingepalmd door een Oosterse groep reizigers en wanneer we tenslotte aan de kade arriveren met een grotere boot en overgestapt zijn in de autobus, slaagt de chauffeur er in om de slagboom van de parking te schampen met de bus. Die slagboom is echter geen houten gevalletje maar een stevige staalbalk! Als de chauffeur er dan nog in slaagt van verkeerd te manoeuvreren, doet de slagboom één van de ruiten achteraan in de bus zowat exploderen. ik zit

met Pieter, Ben en Henk achteraan maar komen er met de schrik vanaf, ook Henk die vlak naast de gesprongen ruit zat.

Er kan geen sprake van zijn om met deze bus in die toestand verder te rijden, de woestijnwind zou snel korte metten maken met de restanten van de ruit en dus wordt er een andere bus (met nieuwe chauffeur) geregeld. Al met al lopen we een uurtje vertraging op. Ik merk ook op dat we vandaag opnieuw een extra begeleider hebben na gisteren een dag verweesd alleen op stap te zijn geweest. De route voert ons langs de oude en de nieuwe dam, het vliegveld en tal van controleposten, en vervolgens door de woestijn. Hier zijn er met uitzondering van de hoogspanningsleidingen geen menselijke bouwwerken te zien. Wat bezielde de farao om zo ver naar het zuiden tempels te bouwen? Zoals gezegd was de man zijn favoriete vrouw, Nefertari, afkomstig uit deze regio, maar was dit tevens een duidelijk signaal aan de plaatselijke bevolking van de macht van de koning.

De rest van de route verloopt vlot, zelfs bij de controleposten, met een korte koffiestop onderweg bij erg vriendelijke mensen. Hun huis is het enige in de verre omtrek en de eigenaar verwelkomt ons met veel humor in "zijn stad". Wanneer we Abu Simbel bereiken en langs de controlepost het terrein van de tempels oprijden, merken we dat ons latere vertrek het gewenste resultaat heeft opgeleverd: er staan slechts 2 bussen waarvan eentje op punt staat te vertrekken. Dat betekent dat we de beide tempels zowat voor onszelf hebben. Eigenaars van foto- en videocamera's mogen hier weer een extra taks van 300 EL ophoesten, wat dus meer is dan het toegangsticket van 240 EL! Vervolgens is het weer spitsroede lopen tussen de souvenirshops met zeer vasthoudende verkopers, vooraleer we de eigenlijke rotstempels bereiken. Gelukkig worden de leurders bij de monumenten zelf geweerd zodat je daar tenminste op je gemak bent. Emad, onze gids, geeft ons eerst een kwartiertje

geschiedenisles over de tempel, de goden aan wie ze opgedragen zijn en uiteindelijk het hoe en waarom van de verplaatsing, de volgende 2 uren kunnen we naar hartenlust over het terrein en in de tempels ronddwalen.

Ik begin met de grote rotstempel wiens voorgevel gekenmerkt is door 4 reusachtige standbeelden van Ramses II met aan zijn voeten zijn vrouw Nefertari en hun kinderen. In de fries bovenaan zijn 22 bavianen gesculpteerd die de opkomende zon begroeten en ook de zonnegod is opgenomen op de voorgevel. De 63m diepe uitgehakte tempel begint met de zuilenzaal met 2 rijen van 4 vierkante zuilen waartegen steeds een Ramses figuur geplaatst is. Alle muren en zuilen zijn volledig bedekt met hiërogliefen die lezen als een

stripverhaal over de door Ramses II gevoerde oorlogen. Verslagen van veldslagen, de koning op zijn strijdwagen of in

gevecht met zijn vijanden de koninklijke familie en natuurlijk de god aan wie de tempel opgedragen werd, in dit geval de zonnegod Re-Horachte. Links en rechts van de zuilenzaal bevinden zich allerhande voorraad- en offerkamers die ook al weer allen van schitterende hiërogliefen zijn voorzien. Na de grote zuilenzaal volgt dan de kleine zuilenzaal met 4 zuilen, waartoe alleen de priesters toegang hadden. Naast nog taferelen met Ramses II staat er ook een afbeelding van de door priesters gedragen heilige boot. En natuurlijk nog veel meer, want geen centimeter werd onbenut gelaten. Als laatste komt men dan in het allerheiligste waar een stenen tafel

dienst deed om de heilige boot er op te zetten. Tegen de achterwand staan de 4 afgodsbeelden van Ra, Amon, Ptah & Ramss II (als godheid uitgedost.) die respectievelijk op 21/2 en 21/10 verlicht worden door de laagstaande zon door de smalle doorgang. Metéén uitzondering: de god van de dood, die niet belicht wordt. Een misrekening zorgt ervoor dat dit fenomeen zich sinds de verplaatsing een dag later afspeelt.

Ik wandel naar de kleine rotstempel, wordt voor een 3e en 4e keer naar het betalingsbewijs voor de camera gevraagd alvorens ik de lege tempel mag betreden. De tempel is gewijd aan de koe-godin Hathor ter ere van Nefertari. De zes 10m hoge beelden stellen 4x Ramses II voor en 2x zijn vrouw Nefertari in de gedaante van Hathor. Ook hier staan naast de benen van de standbeelden beelden van enkele van hun kinderen. Wanneer men de tempel binnengaat komt men in de zuilenzaal met 2x 3 vierkante zuilen voorzien van Hathorkoppen. Op de muren worden de

wedervaren van Ramses II en de offergaven van het koningspaar weergegeven. Langs de langwerpige voorhal beland ik in het kleine allerheiligste met een bijna onherkenbaar verweerd beeld van Hathor. Zoals gezegd werden beide tempels verplaatst waarbij ze 60m hoger en 200m landinwaarts kwamen te liggen, weg van het wassende water van het Nassermeer. Dit werd in een recordtempo uitgevoerd van 1964 tot 1968 met behulp van Italiaanse arbeiders van de Carrara marmergroeven die met behulp van hun grote zagen de tempels in stukken sneden. Waarna deze werden opgeheven en verplaatst. Zowel de originele bouw in 1250 voor Christus als de verhuis in de jaren '60 waren enorme huzarenstukjes, maar dit laatste zou nooit plaatsgevonden hebben moest de tempel in 1813 niet herontdekt worden zijn onder het zand door de Zwitserse archeoloog Burckhardt. Hij moest de tempels volledig uitgraven en ook het interieur van zand ontdoen om te zien wat hij gevonden had. Hij moet wel erg onder de indruk geweest zijn, zoals wij dat nu nog steeds zijn bij het vinden van deze prachtige tempels die nog aan niets van hun pracht hebben ingeboet ondanks de ingrijpende verhuis. Het is tijd om huiswaarts te keren, terwijl de zon ondergaat in de woestijn en de volle maan opkomt. In het hotel wacht ons nog een smakelijk buffet.

12 november

Vandaag is opnieuw een vrije dag, het bezoek aan Kitchener Island wordt naar morgen doorgeschoven omdat dit maar een uurtje in beslag neemt en we dit gemakkelijk kunnen doen wanneer we de feluccatocht naar Kom Ombo ondernemen. Uitslapen dus, was het niet dat ik vannacht nog tot 2u00 aan het reisverslag verder gedaan heb. Na het ontbijt maak ik samen met Joke, Ina, Ellen en Henk een wandeling door de soek en drinken we in een lokaal koffielokaal een koffie of thee. Het valt me in de soek nog mee wat betreft pogingen om ons in de winkeltjes te lokken. Het is een

mengeling van een toeristische en een dagelijkse soek, zo zijn er ook de kledingwinkels met de lokale kledij voor vrouwen, soms onverwacht stijlvol, en zeker niet allemaal vormloos. Zaken met allerlei kruiden en verfstoffen zoals het indigo van de Toearegs om textiel te verven, doen aanvallen op onze geurreceptoren. We kopen enkele kleinigheidjes, waarbij natuurlijk het eeuwige afdingspel moet gespeeld worden. Als je dat niet doet kom je er soms bekaaid af zoals Anneke gisteren, die veel teveel betaalde voor verse theekruiden. Rond de middag keer ik even terug

naar het hotel voor een Griekse salade als lunch.

Na het middageten wandel ik langs de Koptische kerk naar het Nubische museum, dat nog heel erg nieuw is, zo nieuw zelfs dat er nog enkele kleinigheden niet af zijn. Positief is daarbij dat, gezien alles nog niet op punt staat qua organisatie, ik onder de 300 EL camerataks uit kom. Het museum is erg geslaagd en afgezien van alle tentoongestelde stukken zijn vooral ook de levensgrote diorama's van een Nubisch dorpje erg knap gedaan. Voorts zie ik heel wat stukken uit de reeds door ons bezochte plaatsen aan het Nassermeer. Een extra verrassing is de tuin met een Nubisch huis, een moskee in aanbouw (?), een namaakgrot waarin stenen uit een onder water gelopen grot met daarop muurschilderingen werden gered. De waterpartijen in de tuin die ook het openlucht theater omringen staan momenteel nog droog. Wanneer ik terugkeer via de Koptische kerk, merk ik dat deze ook nog geopend is en dus kijk ik ook daar even binnen. In de kelderverdiep staan rijen kerkbanken maar valt er voor de rest niet veel te beleven, een vrijwilligster laat me samen met een Franstalig Belgisch koppel en een Duits koppel binnen in de kerk en geeft uitgebreid uitleg. Na het einde van de rondleiding en de uitleg over de iconen, kan de tour niet anders eindigen dan in de souvenirshop.

Eens buiten zijn er enkele vasthoudende kinderen die graag kralenkettingen willen slijten en wanneer dat niet lukt doodleuk om Euro's vragen. Natuurlijk krijgen ze die niet en na een tijdje geven ze het op als ze enkele andere jongeren

zien naderen, een geval van territorium overschrijding misschien? Opnieuw ben ik er niet in geslaagd om even te gaan zwemmen in het zo aantrekkelijk uitziende zwembad, ik had het nochtans voorzien voor vandaag, maar de zon verdwijnt al achter de kim als ik met de motorboot naar het hoteleiland vaar en de schemering treed in. Ik heb nog 1 ½ uur voor het eten maar de verlichting aan het zwembad is uit. Dan maar alvast het reisverslag aanvullen in afwachting van het dinerbuffet vanavond. Ook de bagage moet gepakt worden voor de zeiltocht naar Kom Ombo morgen en overmorgen.

13 november

De transfer van vandaag verloopt dus heel anders dan de vorige dagen. Na het ontbijt wordt onze bagage ingeladen in de felucca's waarmee we naar Kom Omo zullen zeilen. De boten van vanmorgen hebben echter geen banken rondom zoals gewoonlijk, maar één groot bed over 90% van de boot. De bagage verdwijnt daar onder en wij worden als Romeinse adel liggend vervoerd. Omdat we tegenwind varen gebeurt dit zigzaggend over de gehele breedte van de Nijl. Ons kleine konvooi bestaat uit 2 felucca's en een motorboot die als sanitaire boot annex restaurant dienst doet. Eens onderweg treed de stilte in en glijden we geruisloos door het water. Af en toe wordt die stilte onderbroken door het geluid van een passerende motorboot. Er is vandaag één stop voorzien op Kitchener Island, nu gekend als de botanische tuin. Deze tuin werd ontworpen door Lord Kitchener, een bereisd man die planten van over de wereld meebracht naar het huis dat hij op het eiland liet bouwen. Jammer genoeg wordt de ervaring wat

bedorven door de alomtegenwoordige touts die ons niet alleen opwachten aan de ingang, maar ook overal op het eiland blijven achtervolgen met niet aflatende pogingen om hun waren te verkopen. Dat hun gedrag er alleen maar toe leidt dat we nog minder geneigd zijn om iets te kopen lijken ze niet te beseffen.

Eens terug onderweg met de zeilboot keert de rust weer, we praten wat onder elkaar, sommige doen een dutje of nemen foto's. Rond 14u00 stoppen we langs de oever voor een lunch op het dakterras van onze restaurantboot. De eenvoudige maaltijd van aardappelen, kaas met tomaten, groenten mix, tonijnsla en brood en een sausje smaakt ons allemaal erg goed. Even verderop vormt zich een obstakel in de vorm van een brug, maar onze tweekoppige bemanning manoeuvreert er ons feilloos onderdoor door snel het zeil in te halen en even snel aan de andere kant weer op te trekken.

We passeren de aanlegkade van de grote cruiseschepen die van Aswan naar Luxor en terug varen. Vanaf hier worden we regelmatig met deze mastodonten geconfronteerd onderweg. De motorboot komt langs om een sanitaire tussenstop toe te laten en drankjes aan te bieden. Om de tijd door te komen speel ik met Leon en Erica een spelletje Tantrix tot de schemering intreed. Tegen dat dit voorbij is, zetten we koers naar de oever voor de overnachting en het avondeten. We krijgen kippensoep, rijst, kip en groenten en ronden af met een kop koffie of thee. We tafelen nog wat na en zoeken dan ons drijvende bed op voor de nacht. Tijdens en voor de maaltijd merkten we al de constante vloot cruiseschepen op die maar blijven voorbijstomen, een indringende benzinegeur nalatend met veel gebrom en die onze boot aan het schommelen brengen door de golfslag. De treinen op de tegenoverliggende oever kondigen hun komst toeterend aan. Een paar honden houdt dan nog regelmatig een blaf concert op de oever, dat belooft voor vannacht.

14 november

Ondanks te vege tekenen van een onrustige nacht toch vrij goed geslapen. Alleen bij het krieken van de dag al wakker natuurlijk, dus veel te vroeg. De ochtendrituelen beperken zich vandaag tot een snelle opfrissing met een vochtig washandje en tanden poetsen. Na het ontbijt wordt de bagage overgeladen naar de motorboot en varen we, na het afscheid van beide felucca's, op 10 minuutjes naar Kom Ombo op de tegenoverliggende oever waar we de koffers overhevelen naar een bus.

Ons zeilavontuur op de Nijl zit er al op, de bus brengt ons naar de tempel van Kom Ombo. De naam betekent "Heuvel van Ombo" en dat is dan ook de plaats waar deze tempels zich bevinden. Speciaal aan deze aan de god met krokodillenkop Sobek en de van een Valkenkop voorziene Horus gewijde tempels is dat ze aan elkaar vastzitten. Naast de 2 ingangen met elk de eigen vereringshiërogliefen, hadden beide een eigen voorhof en voorzaal, elk een zuilenzaal en voorzaal en 2 allerheiligsten. Door de tand des tijds is die verdeeldheid nu alleen nog te merken in de dubbele poort met elk zijn ronde schijf als zonnelymbol.

Telkens weer staan we versteld van de verfijndheid van de gegraveerde pictogrammen op de muren, zuilen en plafonds. In elk van de evenwijdig naast elkaar liggende ruïnes keren de beeltenis van de respectievelijke goden steeds weer terug. Op meerdere plaatsen zijn ook nog de oorspronkelijke kleuren zichtbaar, die er een minimaal idee van geven hoe kleurrijk de tempels ooit wel geweest moeten zijn. Nu overheersen de grijs en wittinten van de gebruikte steensoorten. Deze tempels zijn

naar Egyptische normen nog jonge exemplaren die dateren uit de 2^e voor Christus van onze jaartelling. Na een uitgebreide historisch uitleg van Emad, onze vertrouwde gids, op alle belangrijke plekken, inbegrepen de Nijl waterstand meter, hebben we de tijd vrij om zelf de tempels verder te verkennen. Die niveaumeter was trouwens erg belangrijk omdat aan de hand hiervan de belastingen, lonen en opbrengst van de oogst werden berekend. Na onze omzwervingen door de tempels gaat het dan nog naar het kleine krokodillenmuseum, dat enige tientallen gebalsemde krokodillen bevat uit het souterrain van de tempels. Er werd ons ook feilloos uitgelegd hoe de opperpriesters door middel van architecturale slimmigheidjes de farao bespeelden, zonder dat die er erg in had. Het waren dus de hogepriesters die eigenlijk de macht in handen hadden.

Het is nu een flinke rit tot in Edfu waar de Horus tempel op ons wacht. Het middagmaal bestaat uit elk 2 broodjes met de meegenomen bijval van het ontbijt van vanmorgen. De warme broodjes worden zo van de bakkerij langs de straatkant geplukt. Na de picknicklunch op de parking van de tempel, is het nog maar een keer spitsroede lopen tussen de souvenirverkopers. Het lijkt wel of hun tactieken steeds agressiever worden. Ze maken misbruik van onze opvoeding die ons aanleert van een groet te beantwoorden en niet botweg door te lopen. Eens je dat doet is het hek van de dam

en krijg je ze nog maar heel moeilijk kwijt. De Tempel van Horus is één van de best bewaarde tempels van Egypte. De pylonen met de poort zijn duizelingwekkend hoog en de muren rondom de tempel geven aan hoe diep de tempel wel begraven lag onder zand en rommel. Emad maakt van de gelegenheid gebruik om via een eenvoudig rollenspel het verhaal van de hiërogliefen uit te leggen. Het is tevens één van de enige tempels waar het dak gewelf behouden bleef, gedragen door 12 zuilen in de voorhal en zuilenzaal. In de schemerige kamers zijn de diepliggende gravures

iets moeilijker waar te nemen, maar ze blijven erg verfijnd en menselijker dan oudere exemplaren in vorige tempels. Jammer dat vele figuren door latere religieën gevandaliseerd zijn.

We volgen hier hetzelfde stramien, waarbij we eerst een ronde maken met onze gids, die ons op de belangrijkste verhaallijnen wijst op de tempelmuren, met de nodige toelichtingen erbij tot in het allerheiligste van het gebouw waar de godenboot van Horus (een replica van de Fransen weliswaar, die de echte in hun bezit hebben) een prominente plaats inneemt. De aan Horus gewijde tempel verhaalt bovenal het verhaal van de wraakneming van Horus op Seth de broer en moordenaar van zijn vader, in opdracht van zijn moeder. De Egyptische godenwereld evenaart daarmee deze van de Grieken wat betreft de menselijke trekjes van de goden. Hier is de moraal deze van de eeuwige strijd tussen goed en kwaad. Na de rondleiding hebben we dan weer de mogelijkheid om onze weg zelf te zoeken in dit labyrint van zuilen en kamertjes. De vermoeidheid en de warmte drijven ons tenslotte naar de bus terug. Nog eenmaal de verkopers trotseren op weg naar de parking en dan bekomen in de airco busrit naar Luxor, 110km verderop. Ik mis al wegdommelend zelfs de koffiestop onderweg. In Luxor checken we in het Aracan Eataba hotel Luxor in, na een verfrissende douche vinden de meeste medereizigers elkaar weer aan de verschillende tafeltjes van het hotel-restaurant, laat maken we het geen van allen na de

rusteloze nacht voor een deel van ons en morgenvroeg is het weer om 6u00 op

15 november

Iedereen mooi op tijd vanmorgen en dus vatten we de wandeling van een klein half uur naar Karnak aan. Het wandeltempo ligt naar mijn aanvoelen vrij hoog, maar dat ligt er waarschijnlijk aan dat mijn conditie nog niet is wat het zijn moet. Ellen en Ellie hebben ervoor gekozen om met de taxi te gaan en zijn dus al voor ons daar. De tempel van Karnak werd in de 12^e dynastie gebouwd, maar vervolgens werd dan gedurende 17 eeuwen uitgebreid en verbouwd, waardoor de Tempel van Amon heel wat verschillende bouwstijlen heeft. Het is een tempel waarin tempel na tempel

ingebouwd werd. Het geheel is dan ook lang niet zo overzichtelijk als de andere tempels die meestal volgens een vast stramien gebouwd werden. Er wordt nog steeds archeologisch werk verricht en er worden nog steeds nieuwe ontdekkingen gedaan. Zo werd in de jaren '70 nog een zonnepel van Echnaton gevonden. De tempel beslaat dan ook heel wat oppervlakte. En vraagt heel wat kilometers voetenwerk om alles te verkennen.

We bereiken de site via de laan die geflankeerd wordt door sfinxen met ramskoppen. Ooit liep deze laan van de Tempel van Luxor helemaal tot deze van Karnak, en er wordt nog aan gewerkt om dit opnieuw te realiseren. Daarvoor moeten er echter huizen die op die route liggen sneuvelen. Aan de moskee echter die eveneens bovenop de Ramsfinxen laan gebouwd werd, kan en mag niet geraakt worden. Het tempelcomplex telt maar liefst 10 pylonen waarvan er 6 van oost naar west georiënteerd zijn en 4 van noord naar zuid. Deze taps toelopende gebouwen vormen de

toegangspoort tot de eigenlijke tempel. En konden voor het gewone volk afgesloten worden met zware poorten. De eerste of Nubische pyloon is indrukwekkend groot met zijn breedte van 113m, 43m hoogte en 15m dikte. De ruwe blokken werden niet gepolijst of van gravures voorzien en moeten het dus van hun afmetingen hebben. Langs hier komt men dan in de grote voorhof waar er nog 1 zuil met mooi kelkkapiteel staat te pronken. De andere zuilen van deze zuilengang zijn reeds lang geheel of gedeeltelijk verdwenen. De sfinxen die hier voor de zuilen stonden, moesten plaats ruimen en werden naar rechts verplaatst, waar ze tot op heden liggen in deplorabele toestand. Hier staan ook 2 tempels geheel of deels in de voorhof, elk voorzien van 3 boten kapellen en extra ruimtes voor de priesters.

Enkele Osirisbeelden staan tegen de pilaren van de voorhof en de 2^e pyloon wordt geflankeerd door de 2 kolossen van Ramses II. We komen de grote zuilenzaal binnen, de grootste ter wereld, met 12 zuilen die de middenbeuk dragen en 122 zuilen voor de zijbeuken vormen ze een waar woud van zuilen. Hier en daar valt er nog een spoor van de spectaculaire kleurenpracht te ontdekken, waarmee de hiërogliefen ingekleurd waren. Je kan onmogelijk alle verhalen die in de muren, zuilen en zelfs plafonds tot je nemen. Daar komt onze gids Emad goed van pas die er de belangrijkste uitlicht

en omstandig beschrijft. Steevast zijn praatje aanvangend met "beste vrienden". De 3^e pyloon dient zich aan samen met enkele obeliskken, waarvan er 2 aan Hatsjepsoet toebehoorden. Diens naam is echter bijna overal in de tempel minitieus verwijderd door haar stiefzoon net zoals de afbeeldingen van haar. Dit als wraakneming omdat zijn stiefmoeder hem de

troon onthield, door als eerste vrouwelijke farao zelf over het land te heersen. Slechts 2 obelisken staan nog recht, een 3^e is sterk verweerd en de 4^e ligt gebroken bij het heilige meer. De best bewaarde van Hatsjepsot werd door haar stiefzoon ingesloten door hoge muren, tevens de rede dat deze vrijwel ongeschonden de eeuwen doorstond. Alleen de vergulde top is verdwenen.

De 4^e en 5^e pyloon dienen zich aan, sterk verweerd en toegang gevend tot de 6^e pyloon en het allerheiligste met de gerestaureerde kamers voor de zonneboten. Hier en daar vinden we in een verloren hoekje weer een standbeeld in min of meer volledige toestand. Sommige van de hiërogliefen zijn erg diep in de wanden of zuilen gekerfd, andere stulpen dan weer nauwelijks uit. We zijn ondertussen zo'n ½ km de tempel binnengedrongen, waarbij de tempel ouder werd naargelang we verder gingen (de uitbreiding gebeurde vooral naar voren). In de "feestzaal" zien

we de resten van een blauw met gele sterren versierde plafond terwijl in de botanische tuin muren en zuilen beeltenissen van bloemen en dieren vertonen. Vervolgens wandelen we naar het heilige meer dat zowat 70 bij 120m meet en werd gebruikt voor rituele wassingen en processievaarten. Tussen het meer en de afgebroken obelisk van Hatsjepsot ligt nog een grote granieten scarabee te blinken. Enkele cafeetjes zijn hier een welkome verfrissingsmogelijkheid ondanks hun iets duurdere prijzen.

Dit punt wordt tevens ons verzamelpunt waar we weer bijeenkomen na ons vrije uurtje rondstruinen in de rest van de ruïnes. Ik richt me vooral op de van noord naar zuid lopende as met zijn 4 pylonen. De ruïne wordt hier een stuk opener wat me meer blootstelt aan de stekende zon, maar eveneens een zuchtje wind toelaat. Deze tempel is één van de drukst bezochte op onze reis, maar er is zeker geen sprake van een overrompeling of van wachttijden. Rond 11u30 is iedereen present die mee wil voor een ritje met de paardenkoets door de stad Luxor. Enkele anderen zijn al op eigen

houtje naar de stad of het hotel getrokken. Het is nog een eindje wandelen naar waar we opgepikt worden, maar dan worden we prinsheerlijk rondgereden door de oude en nieuwe stad. Ik deel een koetsje met Carla terwijl we langs marktjes draven. Deze paardenkoets is in elk geval een stuk comfortabeler dan deze bij de piramides van Giza 2 weken geleden. We doorkruisen zowel armere als meer welgestelde wijken en zien nog enkele bezienswaardigheden die nog in aanmerking komen voor een bezoek de volgende dagen.

Rond 14u00 arriveren we aan ons hotel en zwermen we uit voor de lunch, ik schuif bij aan het tafeltje van Cor & Marijke voor een tomatensoepje en een caesarsalade. Nadien maak ik tijd om even wat inkopen te doen en wat bij te lezen in de reisgids. Natuurlijk dommel ik daarbij in en is de kans om van het zwembad gebruik te maken ook weer voorbij! Later op de avond ga ik nog even bij de bank langs om gld af te halen en kan voor de eerste keer deze reis 3000 EL afhalen, in plaats van 2000 EL. Gezien de kosten van een afhaling met een kredietkaart is dat meegenomen. Een koetsier die me telkens ik het hotel buitenkom weer aanspreekt is ook weer daar en ik besluit om me even naar de Lotustempel en het Winterpaleis te laten voeren die 's avonds beiden feeëriek verlicht worden. Na een reeks foto's keren we terug

richting hotel, maar de gezellige sfeer slaat wel om als bij het afrekenen de kerel beweert dat ik maar 50L betaald heb in plaats de overeengekomen 100 EL, dat spelletje doorzie ik echter meteen, want ik was zo slim het geld al op voorhand opzij te steken zodat een vergissing onmogelijk was. Ik laat hem dan ook in niet mis te verstane woorden weten niet gediend te zijn met zulke praktijken.

Hij protesteert nog wat, maar ik draai hem de rug toe en wandel de laatste 50m naar het hotel, waar ik mijn hart lucht bij de collega medereizigers. Zij hebben op hun beurt ook weer enkele vervelende stoten meegemaakt die hier in Noord-Afrika toch steeds weer voor ergernis zorgen. Met als gevolg dat je toch met een naar gevoel achter blijft na elke confrontatie. Dit zorgt er alleen maar voor dat we liever in het hotel dineren dan opnieuw de straat op te gaan en lastige klantenwerfers van ons af te moeten slaan. Het linzensoepje en de kip met mozzarella en rijstsmaken in elk geval erg lekker in gezelschap van Henk, Ellen en even later Emad. Dan

vroeg naar de kamer want morgen vroeg op om de Vallei der koningen te bezoeken.

16 november

Het reisklokje stond vanmorgen om 5u30, maar ik duwde het af en schrok opnieuw wakker om 6u00. Nog tijd genoeg voor een was- en scheerbeurt, maar het ontbijt zou niet meer lukken. Om 6u30 was namelijk het vertrek naar de Westoever gepland voor het bezoek aan de Dodenstad, ook wel bekend onder de naam Vallei der Koningen. Gelukkig is er op de kamer een waterkoker en theezakjes voorzien, samen met een appel en wat koekjes wordt het een lopend ontbijt. Om half zeven verrekken we dan te voet

naar de kade voor de overtocht naar de andere oever waar er een busje op ons wacht voor de rest van de route. Eerste stop wordt daarbij de Kolossen van Memnon, 2 beelden van de Farao Amenhotep III die eens voor de pyloon van de dodentempel van deze faro stonden, doch die tempel is al lang geleden verdwenen. De zittende standbeelden staan er nu een beetje verlaten bij aan de rand van een veld met nog enkele archeologische resten wat verderop. Terug in de bus rijden we voorbij het Ramesseum, de

dodentempel van Ramses II, en nu tot een ruïne vervallen, met enkele onthoofde beelden van de farao voor de pyloon. Hier stoppen we niet, ik vermoed omdat we dan in tijdsnood komen gezien het een vrij uitgestrekte site is, maar rijden we verder naar de Vallei der koningen.

Het ticket geeft ons recht op het bezoek van 3 graven uit een lijst van open graven, want van de 60 à 70 graven zijn er maar een paar toegankelijk voor het publiek wegens renovatie, instortingsgevaar of gewoon niet presentabel genoeg. Ook een ticket voor de camera is nodig en eveneens bruikbaar in 3 graven. Om de terugkeer naar het ticket office te voorkomen kunnen de mensen die dat wensen nog een bijkomend ticket voor 3 graven bestellen of de speciale (duurdere) toegangen tot de graven van Ramses VI (100 EL), Toetachamon (300 EL) en Seti I (1000 EL)

aankopen. Ik besluit met enkele van de medereizigers deze voor het graf van Ramses VI en Toetanchamon aan te kopen. De laatste vooral wegens de naambekendheid. Een treintje brengt ons naar de vallei even verderop en Emad geeft ons

nog wat informatie en hints van welke graven te bezoeken met het normale ingangsticket. We beginnen met het graf van Ramses IV en dat is al dadelijk een topper. De gang die zachtjes afloopt naar de grafkamer is van boven tot onder voorzien van kleurrijke hiërogliefen in uitzonderlijk goede staat. De kleuren zijn ongelooflijk goed geconserveerd en de lettertekens en tekeningen zijn minutieus uitgewerkt. Het is bijna niet te bevatten dat dit reeds 3000 jaar geleden werd gecreëerd onder heel wat slechtere omstandigheden dan heden

ten dage. De perfecte belichting zorgt er nu voor dat we deze kunstwerken tot in de kleinste details kunnen bewonderen, maar de scheppers van al dit moois deden dit bij flakkerende olielampjes, kaarsen, of toortsen die op zijn best een flikkerend schijnsel voortbrachten. De piramides mogen dan uitblinken in grootsheid, deze schitterend gedecoreerde graven doen dat in verfijndheid. In de grafkamer vinden we tenslotte de sarcofaag en een overdaad aan hiërogliefen op de wanden en zelfs het plafond.

Het 2^e graf dat we bezoeken is spectaculair om een andere reden: Merenptah zijn graf ligt een stukje hoger tegen de berghelling, waarna de toegang de diepte induikt, vergelijkbaar met de steile toegang tot de grafkamers onder de piramides in Beneden-Egypte. Het is bovendien de 2^e grootste tombe van de vallei. Halverwege de gang verbreedt deze zich tot een zaal met een grote sarcofaag van een schijngraf, waarna de gang verder afdaalt. De decoraties zijn hier veel minder goed bewaard gebleven, summierder en sommige lijken maar gedeeltelijk afgewerkt. Een trap brengt ons bij het pronkstuk van dit graf: een sarcofaag in de vorm van een menselijke figuur (de 2^e van een set van 4 waarin de farao ten ruste werd gelegd), en de grote rechthoekige buitensarcofaag, beiden in grijs graniet begraven. Het graf is minder diep dan origineel gepland, door de vroegtijdige dood van de farao. Het is het enige graf met teksten uit het Book of (the goddess of) Nut dat de gang van de zon overdag beschrijft. Bovendien is het graf al geopend sinds de oudheid en zelfs bewoond geweest, met sporen van Griekse, Romeinse en Koptische graffiti.

Ons 3e graf van de dag, net als de anderen reeds lang leeggeroofd, is dat van Ramses IX dat niet het meest spectaculaire van de vallei is, maar één van de gemakkelijkst toegankelijke. In de antichambre vinden we dieren, slangen en teksten van het book of the death. Halverwege de schacht is er een zuilengalerij, 2 priesters in luipaardvel sieren de muur op het einde van

zuilenhal. De muren van de grafkamer zijn voorzien van afbeeldingen uit het Book van Amduat, Book of caverns en the Book of Earth. Als laatste staat het Book of heaven op de plafonds van de kamer. Ondanks dat de tombe niet volledig af was bij de sterfte van de farao, is het één van de laatste graven die zoveel afgewerkte decoraties heeft. Veel meer dan bij de jongere graven. Het kan echter niet wedijveren met het eerst bezocht graf. Daarmee hebben we de 3 vrij te

bezoeken graven gehad en begeef ik me met Erica en Henk naar het graf van Ramses VI, waarvoor er apart moest betaald worden een waarvan we dus hogere verwachten hebben. Aan de ingang is er alvast niets speciaals te bemerken en de eerste meters in de gang zijn ronduit teleurstellend met vage en half weg geërodeerde beeltenissen. Maar naarmate we dieper de 117m lange gang in gaan komt de betovering terug, de tekeningen zijn hier zo mooi, ze lijken wel op witte albaster wanden aangebracht te zijn, zoveel diepte hebben ze in zich. Ze zijn zo fijn afgewerkt dat

je zelfs met je neus er bovenop geen verkeerde penseelstreek kan ontdekken. Er moet hier zowat een klein leger van hoogopgeleide kunstenaars aan het werk geweest zijn om dergelijk huzarenstukje af te leveren in dit kwaliteitsniveau.

De grafkamer zelf is zo mogelijk nog verbluffender met zijn zwart met gouden plafond en de afbeelding uit het leven van Ramses V & Ramses VI die hier blijkbaar beiden begraven werden (ze zouden net als vele andere mummies van farao's later bijeengezet worden in de tombe van Amenhotep II om verstoring van de mummies door grafrovers te voorkomen, helaas met weinig resultaat). Voorts zijn er vele afbeeldingen van de verschillende books zoals opgesomd bij het vorige graf en het Book of Day & Book of Night als extra's. deze "books" zijn specifieke verhaallijnen over het

reilen en zeilen van de oude Egyptische goden die gewoonlijk een moraal bevatten en in vele gevallen niet moeten onderdoen voor de moderne soaps! In de grafkamer bevindt zich tevens de zwaar beschadigde buitenste sarcofaag en één van de naar de menselijke vorm gesculpteerde sarcofagen. De beeltenissen op de muren zijn zo uitgebreid en zo tot de verbeelding sprekend dat je er wel uren naar kan kijken. Telkens weer vallen kleine details op die je zo intrigeren dat je verder begint te kijken. Zelfs bij het terugkeren kunnen we het niet laten van de reeds uitvoerig bestudeerde afbeeldingen opnieuw onze aandacht te schenken.

Als laatste graf komt dat van Toetanchamon aan de beurt, niet dat dit nu ter boek staat als extra spectaculair, indrukwekkend of zelfs maar groot, hier draait alles om bekendheid. Natuurlijk kent iedereen de verhalen over de fabelachtige schatten die hier door Howard Carter werden gevonden, maar daarvan kan je ter plaatse niets meer merken, gezien deze zich in Caïro en andere musea over de ganse wereld bevinden. Voorts is dit de minst afgewerkte van alle reeds bezochte tombes (dit graf was in eerste instantie zelfs niet bedoeld voor een farao, en is dus klein en kaal met onbewerkte, ruw uitgehakte wanden en een korte gang naar de grafkamer. In die grafkamer ligt, als enige uitzondering in de vallei, de mummie van Toetanchamon in een glazen kist, op het hoofd en voeten na bedekt met een laken. Ook de buitensarcofaag staat nog in de grafkamer, maar de (lege) schatkamer en andere ruimtes, dieper in het graf, zijn niet toegankelijk. In het Egyptische museum van Caïro is maar een fractie van de hele schat te zien, een euvel dat in het nieuwe museum zou moeten opgelost zijn, maar toch is het onvoorstelbaar dat zelfs alleen de tentoongestelde voorwerpen nog maar in het kleine graf zouden gepast hebben. Alles moet er letterlijk op elkaar opgestapeld geweest zijn en dan nog... .

Dit zet je ook aan het denken wat betreft de (geroofde) schatten van de andere farao's. Toetanchamon was, anders dan je zou vermoeden door naam en faam, niet zo geliefd (wegens zijn vader Achneton die de hogepriesters tegen zich kreeg door de nieuwe cultus van de zonnegod Ra in het leven te roepen en de macht van de hogepriesters in te dijken)

en bovendien als 9-jarig kind op de troon kwam (en het dus aan te nemen was dat niet hijzelf de macht in handen had), en hij reeds 10 jaar later als 19 jarige zou komen te overlijden. Dit blijkt ook uit het feit dat zijn naam door zijn opvolger uit de overgeleverde geschiedenis werd geweerd, net als die van zijn vader, door zijn cartouches te verwijderen en te vervangen door die van zijn opvolger. Tevens één van de redenen dat zijn graf onontdekt kon blijven omdat er geen spoor naar zijn bestaan te vinden was (een andere oorzaak was het puin dat van de hoger gelegen helling en uit het graf van Ramses V & VI over de toegangsweg van het graf gleed. Toch bleken er enorme hoeveelheden grafgiften, vele waardevolle voorwerpen en met goud en edelstenen belegde meubels en andere voorwerpen in het graf te liggen, waarvan met zekerheid kon vastgesteld worden dat ze aan de overleden koning toebehoorden (al werd ook opgemerkt dat sommige voorwerpen in eerste instantie voor andere personen werden gemaakt, zoals het beroemde gouden dodenmasker).

Hoeveel schatten moeten er dan wel niet aanwezig geweest zijn in de gaven van langer zettende farao's zoals bijvoorbeeld Ramses II, die tot na zijn 60ste op de troon bleef. We zullen het waarschijnlijk nooit weten of er moeten nog onaangeroerde graven gevonden worden die hier een licht op werpen. Men schat dat nog maar 60% van de graven van farao's ontdekt werden: uit opschriften in piramides, graven en op sarcofagen konden lijsten gevonden worden met alle in het verleden heersende farao's van alle dynastieën, zodat men wel ongeveer weet wie er al gevonden werd en wie

nog niet. Van sommige is het wel zeker dat die graven al geroofd zijn, wanneer er af en toe wereldwijd illegaal verkochte stukken opduiken met de namen van die "ontbrekende farao's. Maar van andere is er nog geen spoor. Na het bezoek van dit laatste graf is er nog even tijd voor een verfrissend drankje in het plaatselijke café, alvorens we vertrekken naar onze volgende bestemming: de tempels van Deir al-Bahari.

Deir al-Bahari, bij de Egyptebezoekers beter bekend als de Dodentempel van Hatsjepsot, is een 3-delige terrassentempel, waarbij de terrassen

telkens 10m boven elkaar tegen de bergwand liggen. Zoals de naam het al zegt is deze gewijd aan Hatsjepsot die hiermee haar goddelijke afkomst wou consolideren en haar rechten als rechtmatig troonpretendent wilde claimen. In het oude Egypte was het immers zo dat de troon overging van vader op zoon en niet naar de dochter. Thoetmosis I, haar vader had ook nog een zoon, Thoetmosis II bij een "bijvrouw" die met zijn halfzuster zou trouwen (incestueuze relaties waren een veel voorkomend verschijnsel in de koninklijke families van het oude Egypte, met onder andere veel inteelt problemen als gevolg). Thoetmosis II had op zijn beurt een zoon verwekt bij een haremmeisje, maar had alleen een dochter met zijn halfzus Hatsjepsot. Na de dood trad Hatsjepsot in eerste instantie op als regentes, maar weigerde later de macht over te geven aan Thoetmosis III, de bastaard zoon van haar man en halfbroer. Om haar koninklijke rechten te garanderen liet Hatsjepsot zich dan ook als man portretteren, compleet met pruik en valse baard. Het feit dat dit kon heeft alles te maken met de goddelijke afkomst van de farao's. Na de dood van Hatsjepsot nam de

opzij gezette Thoetmosis III echter wraak door overal in Egypte de beeltenissen van Hatsjepsoet te laten verwijderen, tot in haar dodentempel toe. Dit werd gezien als erg controversieel gezien volgens de Egyptische religie de naam van de overledene gekend en gebruikt moet blijven na zijn dood om naar het hiernamaals te gaan.

De tempel van Hatsjepsoet, bestaat zoals gezegd uit 3 terrassen, waarvan het 3^e terras uitgehakt is uit de rotswand waartegen de tempel leunt en die er majestueus bovenuit toort. De terrassen zijn met elkaar verbonden door een schuin oplopende ramp met treden in het midden en werden voorafgegaan door een laan van sfinxen. Op eentje na zijn deze echter allen weg. Elk terras heeft een zuilengalerij van 32 pilaren, het 2^e terras is het best bewaarde met de hal van Poent en de geboortehal (waar Hatsjepsoet haar goddelijke afstammeling presenteerde), hieraan waren ook de kappellen

verbonden die gewijd zijn aan de goden Hathor en Anoebis. Zoals reeds aangegeven werden de afbeeldingen van Hatsjepsoet minutieus verwijderd en dit gebeurde ook in deze tempel, ook de andere gravures zijn erg beschadigd of op zijn minst is de kleur ervan verdwenen, waardoor ze slecht zichtbaar zijn. Het exterieur van de tempel is dan ook een stuk spectaculairder, mede dankzij de prachtige ligging aan de voet van de rotswand, dan het interieur. Zeker na de prachtig gedecoreerde graven. Hatsjepsoets is trouwens niet begraven in deze tempel (geen enkele farao werd begraven in zijn dodentempel, deze diende alleen ter aanbidding van de overledene, zodat zijn naam en daardoor hijzelf het eeuwige leven had), maar wel als enige vrouw in de vallei der koningen (en dus niet in de vallei der koninginnen en prinsessen).

Naast deze tempel liggen ook nog de ruïnes van de terrastempel van Mentoehotep en de ingang van het graf van de architect senmoet (die de Hatsjepsoettempel ontwierp en van wie gefluisterd werd dat die een relatie had met de vrouwelijke farao). Deze zijn echter zodanig verweerd dat een bezoek je niet veel bijbrengt en laten we links liggen. Bij terugkeer naar ons overzetbootje, kiezen Ernie, Erica, Pieter en Ben voor een alternatief restaurantje en ferryoverzet met de lokale ferry en gaan Cor en Marijke richting hotel terwijl wij naar het Bananeneiland restaurant trekken voor een laat middagmaal.

We bezoeken daarna nog snel een soort mini zoo met een krokodil, enkele aapjes en wat schildpadden en keren dan ook hotelwaarts. Ik kies er voor om het Luxor museum met een bezoekje te vereren tijdens de avondsessie en geniet van het moderne museum met mooi uitgestalde artefacten. Zoals in vorige museums zijn er enkele mummies, sarcofagen, beelden en muurgravures, maar zodanig opgesteld dat je alle tijd en ruimte hebt om er van te genieten. Met een uurtje ben ik er klaar mee en ga nog wat aan mijn reisverhaal werken.

Willy en Suzanne keren terug van een avondwandeling en vragen of ik zin heb om mee nog wat te gaan eten. We trekken naar een restaurantje om de hoek van het hotel en kiezen voor linzensoep (met knoflook) en Chili con carne die best wel lekker is.

17 november

Vandaag een vrije dag en zowat iedereen kiest er na de lange vorige dagen voor om wat uit te slapen. Na het ontbijt gaan enkele mensen op stap in de stad, ik kies ervoor om op het terras van het hotel wat aan het reisverhaal verder te werken en slaag er

eindelijk in van een keer een wifi verbinding te krijgen. Deze namiddag staan nog een zwempartij, een bezoek aan een goud- en zilvershop en tenslotte vanavond een bezoek aan de Luxortempel bij kunstlicht op de planning. Dus na het middagmaal dat bestaat uit een linzesoepje en een Griekse salade is het zwembad aan de beurt, het temperatuurverschil tussen de buitenlucht en het water is aanzienlijk, maar eens in het water is dat voorbij. Na een half uurtje zwemmen is het tijd voor de wandeling naar de goud- en zilvershop. Het is verdacht rustig op straat, zelfs de eeuwige taxi's en paardenkoetsen zijn weg. Voor we ons echt ongerust kunnen maken, komt het verlossende nieuws dat de blokkade van de corniche vanwege het bezoek van de vrouw van President Isis is. Ze maken er wel werk van, geparkeerde auto's worden weggesleept, snelheidsdrempels weggehaald(!), en de straat schoongeveegd van zowel afval als taxi's en paardenkoetsen.

Wij mogen alvast niet langs de boulevard langs de Nijl naar de goud- en zilvershop, maar moeten via 2 straten verderop omlopen. Ik vind in de shop alvast mijn gading niet en bij terugkomst is de politiemacht aan het hotel nog uitgebreid, inbegrepen enkele politieagenten in burger. Ik wil met Robert naar de bank om geld af te halen, maar worden bij de eerste twee pogingen terug verwezen, de derde keer is scheepsrecht en we mogen uiteindelijk door al staat er een kerel in burger naar de politieagent te schreeuwen. Wanneer we in het bankkantoor geld staan af te halen, rijdt er een kolonne auto's voorbij met enkele limousines met zwart getinte ruiten en kogelvrij glas. We mogen dus veilig aannemen dat de belangrijke gast is aangekomen. Op terugweg naar het hotel wordt er ons geen haarbreed meer in de weg

gelegd. Om 6u45 komen we bijeen in de lobby om op weg te gaan naar de Tempel van Luxor. We hebben er voor gekozen om tijdens de avondsessie de tempel te bezoeken, wanneer deze feeriek verlicht is. De tempel die via de sfinxenlaan in verbinding staat met de tempel van Karnak krijgt daardoor een extra dimensie. Door het spel van licht en schaduw komen de reliëfs beter uit dan in het felle zonlicht. De tempel werd onder auspiciën van verschillende farao's gebouwd en bevat heel wat grote beelden en zuilengalerijen.

De onderverdeling is zoals bij vorige tempels, en ook hier weer hiërogliefen die de verhalen van goden en koningen vertellen, waarbij beiden niet zeldzaam gemengd worden zodat de mythe van de goddelijke farao blijft bestaan. De tempel lag jarenlang verborgen onder een dikke sliblaag en er bovenop werden illegaal huizen, een kerk en een moskee gebouwd. De huizen werden afgebroken en de grond afgegraven. Voor de kerk en de moskee ligt dat enigszins gevoeliger, om de kerk letterlijk in het midden te

houden, mogen deze beide gebedshuizen blijven staan. Aan de oorspronkelijke ingang is goed te zien hoe dik de sliblaag wel was. Omdat we iets later zijn aangekomen, is er nog weinig volk in de tempel wat het bezoek een stuk aangenamer maakt. Op het laatst zijn we nog zowat de enigste in het complex, afgezien van de bewakers. Ook dit zorgt weer voor extra sfeer. Na een avondlijk wandeling richting hotel is het avondmaal welgekomen. De boef stroganoff met rijst en groentjes, vooraf gegaan door een soepje en gevolgd door een ijsje, sluit de dag af.

18 november

Vanmorgen na het ontbijt alle bagage op de bus en weg zijn we op weg naar El Quseir. We doen het nu al enkele dagen zonder gewapende begeleider, ook al omdat we nauwelijks met de bus weg geweest zijn. Ook vandaag is die er niet bij. De zwaar bewapende controleposten onderweg en bij toeristische attracties zijn er echter nog wel en ook bij de ingang van het hotel en bij

bezienswaardigheden moet je steeds door de scanner, evenals je bagage, maar dat zijn we ondertussen gewoon. Men doet er echt wel alles aan om de toeristen te beveiligen. Het eerste deel van onze route vandaag voert ons langs heel wat dorpjes, de ezelskarren zijn hier nog talrijk aanwezig en de vrachtwagens en pick-ups zijn kleurrijk beschilderd. In de kleine dorpjes op het platteland zie je ook veel meer volledig gesluierde vrouwen, al komen die in de stad ook wel voor, maar daar zie je ook modern westers geklede vrouwen. Eens het stadje Qena voorbij, gaan we de autosnelweg op en maken de ezelskarren en snelheidsremmers plaats voor mooie gevarieerde woestijnlandschappen. Zelfs op die autosnelweg lijken de Egyptische chauffeurs de voorkeur aan rijden op het linkse rijvak, net zoals ze ook links aanhouden in de stad (vooral om de hinderlijke transportbusjes te mijden vermoed ik). En onze chauffeur is niet beter.

De woestijn waar we doorheen rijden is erg mooi, ze gaat van vlak naar glooiend naar zowaar bergachtig (al zijn ze dan niet erg hoog). De politiecontroles zijn talrijk en foto's nemen wordt niet geapprecieerd merken we als iemand van ons voorin in de bus staat met zijn fotoapparaat in de aanslag. Het blijft bij een lichte berisping van de politieagent, maar geeft toch de spanning weer die er heerst. Naargelang we de Rode zee naderen begint de lucht te betrekken en valt er zowaar regen in de woestijn! Moeten wij weer hebben natuurlijk, een plaats waar het raar of zelden

regent en wij krijgen een bui over ons heen. Het is te merken dat de Egyptenaren het ook niet gewoon zijn, ze rijden alsof ze een mand eieren naast zich staan hebben, en geloof me dat is niet hun aard... . Gelukkig is het van korte duur en is het snel weer droog. De rode zee komt in zicht en we naderen al snel El Quseir, waar de woestijn overgaat in het strand. We arriveren nog juist op tijd in het Flamenco Resort om te lunchen in het restaurant voor dat dit sluit. Nadien nog even een rondje rond het resort om alles te verkennen en me te kunnen oriënteren. Ik twijfel of ik nog even ga snorkelen want binnen het uur treed de schemering al in, maar ga dan toch bij de duikschool langs om flippers te huren. De rest van het snorkelmateriaal zoals de duikbril (met camera), snorkel, waterdicht potje en neopreensokken heb ik zelf bij me.

Het water is aangenaam warm, maar erg ondiep, al snel kom ik de eerste takjes koraal en mooie schelpen tegen. De vissen volgen al snel met een puffer en enkele gele doktersvissen. Het is weer even wennen aan de duikcamera, maar lang duurt dat niet. Veel te snel begint de schemering in te treden en het fluitje van de strandwacht jaagt me uit het water. Maar het geeft me alvast een idee van hoe het snorkelen verloopt en dat is zeker veelbelovend. Morgen ga ik alvast snorkelen waarbij we met de boot naar enkele goede plekken gaat, de verwachtingen zijn hooggespannen.

19 november

De haven van Porto Galib ligt een 70km zuidelijker dan EL Quseir en dus zijn we een uurtje met een busje onderweg. Onderweg komen we heel wat andere resorts tegen, al dan niet reeds operationeel. Het is duidelijk dat Egypte stevig bouwt aan de uitbreiding van het toeristisch potentieel hier aan de Rode Zee kust. Enkele van de duidelijk duurdere resorts vormen met hun constant besproeide groene tuinen een sterk contrast met de geelbruin tinten van de woestijn rondom. Terwijl in de dorpjes de enige kleur komt in de vorm van geschilderde muren en ze voor de rest vergroeid lijken te zijn met de woestijn, zijn de resorts vruchtbare oases in een dorre woestijn. De oogst mag duidelijk zijn: geld, maar jammer

genoeg gaat het leeuwendeel daarvan naar buitenlandse investeerders en niet naar de Egyptische economie, al zorgt het natuurlijk weer wel voor werkgelegenheid in een regio waar banen schaars of onbestaande zijn. In Porto Galib stappen we over op een boot die ons naar de snorkelplaatsen Marsa Shona en Marsa Mubarak zal brengen. Het vertrek uit de haven belooft alvast een woelige vaart, de boot helt vervaarlijk over, maar de bemanning blijft er rustig onder en geeft alvast informatie over de snorkelplaatsen en deelt het snorkeltoeg uit aan diegene die geen eigen materiaal bijzig hebben. Er is wel enige verwarring wanneer blijkt dat er geen handdoeken aan boord zijn, en een miscommunicatie ervoor zorgde dat enkele medereizigers er zelf geen bij hebben.

Aangekomen in Marsa Shona schommelt de boot al heel wat minder, gelukkig maar want er begonnen er enkele redelijk pips uit te zien. Met duikbril, snorkel en flippers stappen we in de zodiac en plonsen we enkele seconden later in zee. De boten ankeren namelijk op enkele 10-tal meters van de koraalbanken om deze niet te beschadigen, met de zodiac worden we dan dichterbij gebracht. Het water heeft een aangename temperatuur en met een luchttemperatuur tussen de 35 en 40°C is het toch lekker verfrissend. Onder water duikt het eerste

koraal op en al enkele kleurige vissen. De oogst is dan nog een beetje mager maar toch al de moeite waard. Naarmate we langer aan het snorkelen zijn en meer gewennen, kunnen we onze aandacht meer richten op wat er onder ons allemaal gaande is. Felgekleurde vissen zwemmen ongestoord door onze aanwezigheid voorbij, andere vallen dan weer op door hun eigenaardige vorm, zoals de puffer die zich tot een bal opblaast als die zich bedreigd voelt of de bijna doorzichtige speervissen die eruit zien als een drijvende stok. Helgele, blauwe, groene, rode en zilveren vissen verschijnen voor het glas van onze duikbril. Sommige lijken wel recht uit de kleurboek van een overijverige kleuter te komen, zo bont van kleuren zijn ze. Iedereen is dan ook erg enthousiast als we weer aan boord van onze boot klauteren. Met een drankje spoelen we het zoute water door, terwijl we op weg gaan naar de volgende snorkelplaats.

Onderweg spotten we een zeeschildpad die naast de boot opduikt en even later komen we bij Marsa Mubarak aan. De situatie hier is enigszins anders dan bij de vorige stop; omdat het hier een nationaal park is dat extra bescherming geniet, moet er hier met een reddingsvest aan gesnorkeld worden. Niet

alleen is dat erg oncomfortabel, bovendien kan je dan ook niet onder water duiken met die vest aan. Als reden wordt er geschermd met de veiligheid (maar de begeleiders doen het wel zonder) maar mij lijkt het meer om de bescherming van het koraal te doen. Dat koraal blijkt echter volledig te ontbreken eens te water, maar de teleurstelling is van korte duur eens we de enorme zeeschildpad op de bodem spotten met enkele lifters in de vorm van zuigvissen op zijn schild.

Enkele kleine witte en groene haaiachtige vissen cirkelen er rond. Nauwelijks bekomen van die situatie is er ineens wat tumult, dacht ik eerst aan een paniecreactie, al gauw blijkt het opwinding te zijn: er is een lamantijn gespot, van grote tussen een dolfijn en een orka in en net dezelfde kleur als de zanderige bodem waarvan het dier graast en een spoor nalaat, en best moeilijk te spotten met zijn perfecte camouflagekleur.

De zeeke, zoals wij ze ook kennen, blijft rustig onder de aandacht van zo'n 20-tal nieuwsgierige snorkelaars en komt zelfs een paar keer naar het oppervlak tussen de snorkelaars in, waarbij de begeleiders de snorkelaars

aanmanen het dier vooral niet aan te raken. De lamantijn duikt ongestoord weer naar de bodem, de groep zwemmers erboven daarentegen krijgen ellenboog-, knie- en flipperstoten van elkaar te verduren doordat iedereen nu zo dicht op elkaar zit. Nogal ironisch dat je in de open zee een gevoel van claustrofobie krijgt! Ik los dat op door me even van het zwemvest te verlossen en onder te duiken zodat ik ongestoord de lamantijn van op een meter of 5 kan bewonderen, zoals ook al bij de schildpad deed. Dat wordt oogluikend toegestaan zolang je maar weer terugkeert naar je zwemvest en die weer aantrekt. Voorts valt er hier onder water niet veel te beleven en dus gaat het terug richting boot waar de lunch al op ons wacht. Niets zo goed om het appetijt aan te scherpen dan een voormiddag snorkelen en zwemmen. Tijdens die middagpauze komt er ook nog even een zeeschildpad gedag zeggen aan het oppervlak.

Voor de 3^e snorkelsessie van de dag bevinden we ons nog steeds in het Marsa Mubarak National Park, doch deze keer wel bij een koraalrif. Vooral het gedeelte waar het rif in de diepte verdwijnt is interessant, want daar is het koraal en de zijn de vissen het spectaculairste. Dit is waar de reputatie van de Rode Zee zich eindelijk een beetje doet gelden, al is het in mij ogen niet beter of slechter dan andere snorkelbestemmingen als het Great Barrier Reef in Australië, Polynesië (Hawai'i) of de Galapagos. De Tuamoto atollen in Frans Polynesië blijven voor mij alsnog op de eerste plaats staan. Ik pas ook hier weer het trucje van de drijvende reddingsvest toe om wat dieper langs de rif wand te kunnen duiken. De kleuren en types koraal zijn hier talrijker dan bij onze eerste snorkelbeurt en ik geniet met volle teugen van de onderwaterpracht. De tropische vissen glijden tussen de vertakkingen van het koraal door, kleinere exemplaren verstoppen zich tussen het zacht wuivende koraal voor roofvissen die het op hen gemunt hebben. Nog andere knabbelen met hun harde bek aan het koraal. Ik kan hier uren van genieten, en het is dan ook niet te

verwonderen dat ik onze groep uit het oog verlies, bovendien zwemmen er hier ook nog talrijke andere groepen rond van de 7-tal boten die zich hier verzameld hebben. Ik keer terug richting onze boot en wordt onderweg opgepikt door onze zodiac met de andere snorkelaars reeds aan boord.

We varen terug richting Porto Galib en onze tocht loopt op zijn einde, er wordt ons nog een foto- en video cd aangeboden van onze trip en met onvaste zeebenen wandelen we vervolgens richting bus die ons zacht wiebelend naar het hotel terugbrengt.

Een warme douche spoelt het laatste zout weg en dan is het alweer tijd voor een aperitiefje alvorens het diner van vanavond aan te vatten op het terras bij nog steeds aangename temperaturen. In onze dromen zwemmen de vissen nog een keer voorbij in een caleidoscoop van kleuren.

20 november

Vandaag staan er geen excursies op de planning, na het wat langer uitslapen (tot 8u00 maar liefst), en het ontbijt, rustig de tijd nemen en om 10u30 het hotelbusje naar het stadje EL Quseir opstappen.

Daar aangekomen wandel ik naar het 16^e -eeuwse fort en mag tegen een zacht prijsje van 40€ ook van binnen verkennen. De toren levert een mooi uitzicht over het stadje op, en een houten boot en enkele antieke kanonnen leuken de binnenplaats wat op. In enkele gebouwtjes langs de muren zijn

foto's en wat artefacten van de originele lokale bevolking te bekijken. Ik ontwijk even de vraag van een bewaker of mijn camera ook een filmcamera is en heb dan zowat het ganse fort verkend. Dan maar even langs een fruitstandje voor wat appels en een kruidenier voor wat frisdrankjes en vervolgens naar de promenade aan het strand die nog volop wordt heraangelegd, maar met helaas veel afval op het strand zelf. Er zal nog veel werk aan de winkel zijn om de Egyptenaar te doordringen van een beetje milieubewustzijn. Het haventje dat ooit een erg belangrijke doorvoerplaats was richting Punt (het huidige Somalië) op de kamelenroutes is nu een rustig pittoresk haventje waar enkele houten boten half gezonken wegwijnen. Het is ondertussen tijd om terug richting resort te keren, met nog een klein oponthoud bij een lokale snoepverkoper, die het toch weer niet kan laten van een poging te wagen om meer te verkopen dan wij voor ogen hebben. Snoepjes bijladen in plaats van wisselgeld terug te geven is één van de tactieken, aarzelen met het bovenhalen van het wisselgeld een andere.

Terug in het Flamenco hotel kies ik voor een licht lunch in de vorm van een soepje en een salade en ga dan snorkelen op het einde van de pier achter het resort. De golven breken hier op het koraalrif en zijn vrij onstuimig, alleen de meer ervaren snorkelaars wagen zich hier en een redder houdt het zaakje goed in het oog. Je kan in deze woelige zee niet voorkomen dat je af en toe een slok zout water binnen krijgt, als een golf je snorkel overspoelt. Gewoon een kwestie van niet panikeren en rustig te blijven, het water uitspuwen en weer verder te snorkelen. Al gauw blijkt het rif

te kunnen wedijveren met het Marsa Mubarak N.P. qua koraal en het aantal vissen en de verscheidenheid is zelfs groter hier. Ik spartel hier de hele namiddag in het rond, vechtend tegen de golven de me het koraalveld proberen in te duwen en jagend achter vissen die ik in het vizier van mijn duikcamera wil krijgen. Ik zwem tussen scholen juffertjes en zie koraalvlinders, trekkervissen, eenhoornvissen en lipvissen, bewonder de stijlvol getekende keizersvissen en koekopvissen ter grootte van een koekenpan, en tracht alle kleuren te achterhalen van een langwerpige vis die nog het meest lijkt op een doos kleurpotloden. Ook de verschillende soorten koraal zijn prachtig, soms lijken het wel takken met gekleurde puntjes aan het uiteinde of reuzenzwammen of zelf bloemkooltrosjes en dit alles in de verschillende kleuren van een regenboog.

Rond 16u00 begint de vermoeidheid van het constante gevecht tegen de golven zich toch wel te laten voelen, spieren beginnen wat te verzuren, de rug speelt wat op en af en het wordt wat frisser in het water. Tijd om het droge op te zoeken

en de flippers terug te brengen naar de duikschool. Onderweg naar de kamer nog even van een cocktail genieten met Arnold en Elly en dan een warme douche. Al moet die nog even uitgesteld worden door een korte stroompanne, zoals we die hier elke dag wel een keer ervaren. Het avondeten in buffetvorm met Willy en Suzanne en nadien nog een drankje in de bar met een deel van de groep en dan is het weer tijd om onze kamers op te zoeken. Morgen wordt een lange busrit terug naar Caïro waar we nog overnachten alvorens overmorgen huiswaarts te keren.

21 november

Vanmorgen koffers in de gang voor de kamer, ontbijten en administratie met het hotel regelen voor diegene die dat gisterenavond nog niet deden en dan gaan we op weg. We blijven nog een hele tijd de Rode Zee volgen tot in Hurghada, en vervolgens de Golf van Suez, via Ras Gharib en Zaafarana om dan een stukje dwars door de woestijn richting Caïro te rijden. De eentonigheid wordt onderbroken door een plas- en koffiepauze en een scherpe verandering in het landschap waarbij we toch tot 800m klimmen met enkele mooie berglandschappen rondom ons. Hier krijgen we ook nog een laatste kans om een blik te werpen op de zee. Af en toe wat oponthoud aan controleposten van de politie en het leger met de nu wel vertrouwde mitraillettes, dikke stalen kogelwerende schilden en helmen en gepantserde legerwagens die in fel contrast staan met de, in gewoon kostuum geklede, controlerende politieagenten. Militaire kazernes, windmolenparken en olievelden schuiven aan ons voorbij tot de stad New Caïro aan de horizon verschijnt en vervolgens "oud" Caïro.

De ons welbekende drukt is weer van de partij het getoeter houdt niet op en onze chauffeur doet lustig mee. Maar we raken heelhuids bij Hotel Pharaons en zitten even later in de receptie net zoals 19 dagen geleden, de toen nog vrij onbekend gezichten hebben nu allemaal een naam gekregen. Een gepland bezoek aan de dansende Derwisjen gaat helaas niet door, maar we maken ons op voor een laatste bezoek aan het Latino's restaurant voor een gezamenlijk diner. Worden het opnieuw Zalabia's als dessert?

22 november

Zoals de vorige keren was het diner gisterenavond weer erg lekker en ze slaagden er zelfs in om maar één van de 18 schotels verkeerd te hebben. Nog enkele perikelen bij het bestellen van de koffie of thee, waarbij ze enkele mensen

vergeten, maar alles lost zich tenslotte op. Het zou Egypte niet zijn, moest het allemaal vlekkeloos verlopen zijn. En natuurlijk wordt er geprobeerd van nog een baksjij te verkrijgen als drinkgeld ondanks dat de service charge al inbegrepen is in de rekening. Vanmorgen nog even afrekenen bij het uitchecken en deze keer de kamersleutel in de vorm van een kaart niet vergeten af te geven en alvast afscheid nemen van Emad, die nog wel meerijdt naar de luchthaven, en al wat e-mailadressen en telefoonnummers uitwisselen van de medereizigers.

Een laatste doortocht door Caïro op deze rustdag (vrijdag in Islamitische landen) brengt ons bij de luchthaven waar we al onmiddellijk door een strenge security moeten, schoenen en broeksband moeten eraan geloven. Maar uiteindelijk mogen we door en kunnen we inchecken na nog een volgende securitycheck. De vlucht naar Wenen verloopt zonder verdere obstakels en ook de korte vlucht tussen Oostenrijk en Amsterdam verloopt vlot. Ik ben blij dat ik ervoor geopteerd heb nog een nachtje in het Ibis hotel door te brengen in plaats in de holst van de nacht thuis te komen. Op de parking van het Ibis neem ik nog afscheid van Willy & Suzanne wiens auto hier ook geparkeerd staat en van Robert & Marijke die een stukje met hen meerijden. Van de rest van de groep namen we eerder al afscheid aan de bagageband van Schiphol.

23 november

Vanmorgen na een bezoek aan het uitgebreide ontbijtbuffet, gaat het over de Nederlandse autosnelwegen richting België. De drukte valt mee en al snel wordt het landschap weer herkenbaar. Rond de middag ben ik weer thuis.

© Yohani